

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Dionysii Carthusiani, luculenta iuxta ac compendiaria in Acta apostolorum exegesis siue commentaria

Dionysius <Cartusianus>

Coloniæ, 1532

VD16 D 1926

Novi Testamenti Epitome.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38702

NOVI TE STAMENTI EPI.

tome.

Matthæus habet Cap. XXVIII. Et
agitur in eo principaliter de Christi
humanitate.

Caput. I.

Iber generationis Iesu Christi filij Dauid
filij Abraham, &c. Iacob genuit Iosep
virum Mariæ, de qua natus est Iesus.
(Nota quod Lucas dicit Ioseph esse filium
Heli, ergo quære concordiam.) Dixit
angelus ad Ioseph. Vocabis nomen eius
Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum a pec-
catis eorum.

¶ Cap. 2.

¶ Per aliam viam reuersi sunt magi in regionem
suam.

¶ Cap. 3.

¶ Dixit Ioannes baptista. Pœnitentiam agite, appro-
pinquabit enim regnum cœlorum. Ioannes habebat
vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam
circa lumbos suos, etc. Progenies viperarum, quis oñ-
dit vobis fugere a futura ira. Facite ergo fructum di-
gnum pœnitentiæ. Iam securis ad radicem arboris po-
sita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bo-
num excidetur, et in ignem mittetur. Christus congre-
gabit triticum in horreum suum, paleas autem combu-
ret igne inextinguibili. Respondens Iesus Ioanni di-
xit. Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iu-
sticiam. (Nota hic de baptismo Christi, et de descensu
spiritus sancti in eum, ac voce paterna. Hic est fili⁹ me-
us dilectus, etc.)

¶ Cap. 4.

EPITO. EX MATH.

Ductus est Iesus in desertum vt tentaretur a diabolo, &c. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Non tentabis dominum deum tuum. Ecce angeli accesserunt & ministrabant ei (i. Christo.) Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam, &cæ. Circuibat Iesus sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

¶ Cap. 5

¶ Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnū cælorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduersum vos mentientes propter me.

Gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Vos estis sal terræ. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est. Non veni soluere legem sed implere. Donec transeant cælum & terra, vnus apex non præteribit de lege. Qui autem fecerit & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, racha reus erit consilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiēs aduersario tuo, dum es in via cum eo. Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & proijce abs te, &c. Omnis qui dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis fa

D. DIONY. A R I C K. C A R T.
cit eam mochari, & qui dimissam duxerit, adulterat.
Ego dico vobis non iurare omnino, neq; per cælum, ne
que per terram, neq; per caput tuum, &c. Sit aut sermo
vester est est, non non. Quod his abundantius est, a ma
lo est. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, p
be ei & alteram. Qui vult tecum iudicio contendere &
tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium, &c. Diligi
te inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, &
orate pro persequentibus & calumntantibus vobis, vt
sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui solem suu o
riri facit super bonos & malos, & pluit super iustos &
iniustos. Estote ergo & vos perfecti, sicut & pater ve
ster cælestis perfectus est. Attendite ne iusticiam ve
stram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis,
alioquin mercedem non habebitis apud patrem. Te
autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid
faciat dextera tua, & pater tuus qui videt in abscondito
reddet tibi. ¶ Cap. 6.

¶ Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, q amant
in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt
videantur ab hominibus. Tu autem cum oraueris in
tra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem in abscon
dito. Orantes autem nolite multum loqui, scit enim
pater vester quid opus sit vobis antequam eum pete
tis. Sic ergo orabitis. Pater noster, &c. Cum autem te
iunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem
cum ieiunas unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne
videaris hominibus ieiunans. Nolite thesaurizare vo
bis thesauros in terra, vbi erugo et tinea demolitur.
Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo. Vbi est
thesaurus tuus, ibi est & cor tuu. Lucerna corporis tui e
oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex, totu corpus
lucidu erit. Nemo potest duob. dnis seruire. Non pote
stis deo seruire & mammonæ. Ne solliciti sitis anime ve
stræ qd manducetis, neq; corpori vno qd induamini.
Respicite volatilia cæli qm non serunt neq; metunt, &
pater vester cælestis pascit ea. Scit em pater vester cæle
stis, qd his omnibus indigetis: Quærite ergo primum

EPITO. EX MATH.

regnum dei & iusticiam eius, & hæc omnia adificient vobis. Nolite solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus est sibi ipsi. Sufficit diei malicia sua.

¶ Cap. 7.

¶ Nolite iudicare ut non iudicemini. Qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita eijce primam trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus. neque margaritas vestras ante porcos, ne conculent eas pedibus suis. Perite et dabit vobis, querite et inuenietis, pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, et qui querit inuenit, et pulsanti aperietur. Omnia quaecumque vultis ut faciant vobis homines, ita et vos facite illis. Hæc est enim lex et prophetarum. Intrate per angustam portam, quia lata et spaciofa est via quæ ducit ad perditionem, et multi inueniunt eam. Quam angusta porta et arcta via quæ ducit ad vitam, et pauci inueniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Omnis arbor bonam fructus facit, mala autem arbor, fructus malos facit. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est. Multi dicent mihi in die illo. Domine domine nonne in nomine tuo prophetauimus, etc. Omnis qui audit verba hæc et facit ea assimilabitur viro sapienti, qui edificauit domum suam supra petram. Et omnis qui audit verba hæc et non facit ea, similis erit viro stulto qui edificauit domum suam supra arenam, &c. Erat Iesus docens sicut potestatem habens, non sicut scribae & Pharisei.

¶ Cap. 8.

¶ Domine si vis potes me mundare. Dixit Iesus leproso curato. Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, &c. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. (Hæc sunt verba centurionis) Filii regni enuncietur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Vulpes foveas habent, & volucres caeli nidus, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

D. DIONY. A RICK. CART.
Dixit Iesus discipulo, sequere me, & dimitte mortuos
sepelire mortuos suos. Domine salua nos perimus.
Quid timidi estis modice fidei. Imperauit Iesus ven-
tis & mari, & facta est tranquillitas magna. Dæmo-
nes rogabant Iesum dicentes. Si eiſcis nos, mitte nos in
gregem porcorum. (Ecce quam nihil possunt diaboli
nisi permissi.) Matth. 9. Non est opus
valentibus medicus, sed male habentibus. Nunquid
possunt filij sponsi lugere, quam diu cum illis est spon-
sus. Veniet autem dies, cum auferetur ab eis sponsus
& tunc ieiunabunt. Dixit Iesus, Puella surge, & sta-
tim surrexit a mortuis. Miserere nostri fili David. Se-
cundum fidem vestram fiat vobis. Messis quidem mul-
ta, operarij vero pauci, rogare ergo dominum messis,
vt mittat operarios in messem suam.

¶ Cap. 10.

¶ Dedit Iesus duodecim discipulis potestatem spiritu-
um immundorum & vt curarent omnem languorem,
& misit eos dicens. Infirmos curate, mortuos suscite,
leproſos mundate, dæmones eiſcite. Gratis accepistis,
gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum
nec calciamenta, &c. Inrantes in domum, salutate eā
dicentes. Pax huic domui, &c. Ecce ego mitto vos,
sicut oues in medio luporum. Estote prudentes sicut ser-
pentes, & simplices, sicut columbæ. Non enim vose-
stis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loqui-
tur in vobis, &c. Eritis odio omnibus hominib⁹ pro-
pter nomen meum. Qui autem perseuerauerit vsque
in finem hic saluus erit. Non est discipulus super ma-
gistrum, nec seruus super dominum suum. Nihil oper-
um quod non reuelabitur, & occultum quod non scia-
tur. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animā au-
tem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui
habet potestatem & animam & corpus perdere in ge-
hennā ignis. Nōne duo passer es asse veneunt, & vnus ex
illis non cadit super terram sine patre vestro. Vestri au-
tem & capilli capitis omnes numerati sunt. Non veni
pacem mittere in terram sed gladium. Veni enim ho-

EPITO. EX MATT.

minem separare a patre, etcæt. inimici hominis dome-
fici eius (in Michea propheta) Qui amat patrem aut
matrem aut filium plus quam me, non est me dignus,
Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, aut iustū
in nomine iusti, mercedem prophetæ & iusti accipiet
Qui potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ
frigidæ, amen dico uobis, non perdet mercedem suam

¶ Cap. 11.

¶ Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum
sunt. Inter natos mulierum, non surrexit maior Ioā-
ne baptista. Qui autem minor est in regno cælorum,
maior est illo. Regnum cælorum vim patitur, & vio-
lenti rapiunt illud. Cecinimus vobis & non saluastis
lamentauimus & non planxistis. Venit filius hominis
manducans & bibens, & dicunt. Ecce homo vorax, &
potator vini, & peccatorum & publicanorum ami-
cus, &c. (Nota in textu istam parabolam.) Respondens
Iesus dixit. Confiteor tibi pater domine cæli & terræ,
quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, et
reuelasti ea paruulis. Ita pater, quia sic placitum fuit
ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Nemo no-
uit patrem nisi filius, neque filium quis nouit nisi pater
& cui voluerit filius reuelare. Venite ad me omnes
qui laboratis & onerati estis, et ego reficiam vos.

Tollite iugum meum super vos et discite a me, quia
mitis sum et humilis corde, et inuenietis requiem ani-
mabus vestris. Iugum enim meum suaue est, et onus
meum leue.

¶ Cap. 12.

¶ Dominus est filius hominis etiam sabbati. Ecce pu-
er meus quem elegi, etc. (Nota istum passum in textu,
qui habetur Esaia. 42.) Omne regnum contra se diui-
sum desolabitur, etcæte. Qui non est mecum contra me
est. Qui dixerit verbum contra spiritum sanctum, nõ
remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Pro-
genes viperarum, quomodo potestis bona loqui cum
sitis mali. Ex abundantia cordis os loquitur. Bonus ho-
mo de bono thesauro profert bona, etc.

D. DIONY. A RICK. CART.

Ex verbis tuis iustificaberis & ex verbis tuis condemnaberis. Omne verbum ociosum quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii. (Nota hic de figura Ionæ prophetæ in ventre piscis, &c.) Quicumq; facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. ¶ Cap. 13.

¶ Alia ceciderunt in terram bonam, & dabant fructū aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimū. Qui habet aures audienti audiat. Qui habet dabitur ei & abundabit, qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo. (Nota hic allegationem Esatæ de excommunicatione Iudæorum, &c.) Vestri beati oculi quia vidēt & aures quia audiunt. Hic est qui verbum dei audit, & cum gaudio suscipit illud: non habet autem in se radicem, sed est temporalis. Facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur, &c. (Nota in isto capitulo de differentia eorum qui audiunt verbum dei.) Inimicus homo hoc fecit. Sinite utraq; crescere vsque ad messem &c. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, &c. Tunc fulgebūt iusti sicut sol in regno patris eorum. In consummatione seculi exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, &c. Vnde huic sapientia hæc & virtutes. Dixit Iesus. Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. ¶ Cap. 14.

¶ Ascendit Iesus in montem solus orare. Venit Iesus ad discipulos ambulans super mare, &c. Modicę fidei quare dubitasti? Quicumq; tetigerunt simbriam vestimenti Iesu, salui facti sunt, &c.

¶ Cap. 15.

¶ Quare vos transgredimini mādata dei, pp̄ traditionē vram? Populus hic labijs me honorat, cor autē eorū longe est a me. In vanū autē colunt me, &c. Non qđ intrat in os coingnat hominē, sed qđ procedunt de ore, hæc coingnant hominem. Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cælestis eradicabitur. Sinite illos

E P I T O. E X M A T T H.

Cæci sunt, duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. Ad huc et vos sine intellectu estis? Omne quod intra in os, in ventrem vadit, & in secessum emittitur. Misere mei domine fili David. Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus. Catelli edunt de micis. &c.

Cap. 16.

(Nota increpat Iudæos quod non aduerterunt ex prophetis, maxime ex Daniele, tempus sui aduentus &c.) Ait Iesus Pharisæis. Faciem cæli iudicare non stis, signa autem temporum non potestis. Caro & sanguis non reuelavit tibi, sed pater. Præcepit Iesus discipulis ne dicerent quod ipse esset Christus. Vade post me. Non sapi ea quæ dei sunt, sed quæ sunt hoim. Scandalum es mihi. Si quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid prodest homini, si mundum vniuersum lucret, aiæ vero suæ detrimentum paciatur? aut quam commutationem dabit homo pro anima sua?

¶ Cap. 17.

Transfiguratus est Iesus ante eos, & resplenduit facies eius sicut sol. &c. Domine bonum est nos hic esse.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit ipsum audite. Helias venturus est, & restituet omnia. (Nota de Helix futuro aduentu.) Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Cap. 18.

Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regnum cælorum.

Qui autem scandalizauerit vnum ex his pusillis, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Vt mudo ab scandalis. Necessè est enim vt scandala veniant. Veruntamè vti hoi illi, p quem scandalum venit. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, quia angeli eorum in cælis semp vident faciem patris mei. Nō est voluntas aī p̄rem, vt pereat vn⁹ ex istis pusillis Si aut peccauerit i te frater tu⁹, vade et corripe eū inter

D DIONY. A. RICK. CAR.
te & ipsum solum, Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit dic ecclesie, Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Si duo ex vobis consenserint de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo qui est in caelis. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Serue nequam omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum. Patientiam habe in me. &c.

¶ Cap. 19.

Quos deus coniunxit, homo non separet. Sunt eunuchi qui castrauerunt seipso propter regnum caelorum qui potest capere capiat. Dixit Iesus. Sinite paruos venire ad me, talium est enim regnum caelorum. Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus deus. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Si vis perfectus esse, vade vende omnia quae habes & da pauperibus & sequere me. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum caelorum. Apud deum omnia possibilis sunt. Amen dico vobis, quod vos qui sequuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores aut patrem, &c. centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Multi erunt primi nouissimi, & primi nouissimi

Cap. 20

Quid hic statis tota die ociosi? ite & vos in vineam meam. &c. Amice non factio tibi iniuriam, tolle quod tuum est & vade. An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare.

Cap. 21.

E P I T O. E X M A T T H .

Dicite filiæ Sion . Ecce rex tuus venit tibi mansuetus .
&c. in Zacharia . (Nota in isto capitulo de parabola
vineæ , in qua videntur Euangelistæ discordes , sed in
sententia non discordant .) Domus mea , domus orati-
onis vocabitur . Omnia quęcunque petieritis in orati-
one credentes , accipietis . Cap. 22 .

Nuptiæ quidem paratæ sunt , sed qui inuitati erant , nõ
fuerunt digni , Amice quomodo huc intrasti , non ha-
bens vestem nuptialem ? At ille

obmutuit . Ligatis manibus eius & pedibus , mittite eũ
in tenebras exteriores . Ibi erit ser⁹ & stridor dentiũ .

Scimus quia verax es , & viam dei in veritate doces , &
non est tibi cura de aliquo . Reddite quę sunt Cæsaris
Cæsari , & quę sunt dei deo . Quid me tentatis hypo-
critæ . Erratis nesciẽtes scripturas , neque virtutẽ dei .
In resurrectione non nubent neque nubentur , sed sunt
sicut angeli dei . Non deus mortuorum , sed viuentiũ .
Diligens dominum deũ tuum . &c . Hoc ẽ primũ & maxi-
mum . &c . (Quęre postea plenius ,

Cap. 23 .

Oia quęcunque dicunt facite , secundum opa aut illorum
nolite facere , dicunt enim & non faciunt . Alligant aut
onera grauiã super humeros hominum , digito aut suo
nolunt tangere . Vos vero nolite vocari Rabbi , vnus
est enim magister vester . Neq; vocemini magistri . &c .
Oĩs autem vos fratres estis . Et patrem nolite vocare
vobis super terram , vnus est enim pater vester in cælis
Qui se exaltauerit humiliabit , & qui se humiliauerit
exaltabitur . Vos non intratis in regnum cælorum , nec
introeuntes finitis intrare . Væ vobis duces cæci . Du-
ces cæci excõlantes culicem , camelum autem glutientes .
Væ vobis qui mundatis quod de foris est , intus autem
pleni estis immundicia . Cæce munda prius quod intus
est . &c . Væ vobis qui similes estis sepulcris dealbatis , q̃
a foris parent hominibus speciosa , intus vero plena sũt
ossibus mortuorum & oĩ spurcicia . Sic & vos qdem a
foris paretis hoĩbus iusti , intus vero pleni estis hypo-
criti & iniquitate . Vos implete mēsurã patrum vestrorũ .

e s

Cap. 24.

Videte ne quis vos seducat . Multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus. &c. Eratis odio omnibus hominibus propter nomen meum. &c. Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum, qui autem perseverauerit usque in finem, &c. Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio usque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Sed propter electos breuiabuntur dies illi. (Nota hic de Antichristo, & finali iudicio cōsumatiōe q̄ mūdi) Surgēt pseudo, p̄phete pseudo Chrī et dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem ducant si fieri potest etiā electi. Sicut fulgur exit ab oriente, & apparet usque in occidentem, sic erit aduentus filiī hominis. Statim post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur & luna non dabit splendorem suum. &c. & tunc apparebit signum filiī hominis in cælo. &c. De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi pater solus. Ideo & vos estote parati quia nescitis quā hora filius hominis venturus sit.

Cap. 25.

Prudētes virgines acceperūt oleum secum in vasis suis cum lampadibus. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit exite obviam ei. Quæ paratæ erāt intrauerunt cum eo ad nuptias & clausa est ianua. Amē dico vobis nescio vos. Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Dicit rex his qui a dexteris eius erunt. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurui enim. &c. Tunc dicit his qui a sinistris erunt. Discedite a me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. &c.

¶ Cap. 26.

E P I T O. E X M A T T.

Dixit Iesus discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. Cœnantibus illis accepit Iesus panem & benedixit ac fregit deditque discipulis suis & ait. Accipite et manducate, hoc est corpus meum, &c. Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Vigilate, et orate, vt non intretis in tentationem, Spiritus quidem promptus est caro autem infirma. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Discipuli omnes relicto eo fugerunt. A modo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei, et venientem in nubibus cœli.

Cap. 27.

Iesus autem stetit ante præsidem, et cum accusaretur nihil respondit. Plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, et genu flexo ante eum illudebant ei dicentes, Aue rex iudæorum. Et expuerunt in faciem eius, et percutiebant caput eius arundine &c. **L** Compertere mitissimo atq; dulcissimo agno o lector. **J** Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. A sexta hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsq; ad horam nonam. Erit nouissimus error prior priore. Iesus clamans voce magna emisit spiritum, et ecce velum templi scissum est &c.

Cap. 28.

Erat aspectus angeli sicut fulgur, vestimenta autē eius sicut nix. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes &c. Ecce Iesus occurrebat mulieribus dicens, Aue. Tunc accesserunt et tenuerunt pedes eius &c. Loquutus est Iesus discipulis dicens, Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris et filij, et spiritus sancti. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

Marcus continet Cap. XVI. Et agitur in eo principaliter de Christi fortitudie & resurrectione.

Cap. I.

D. DIONY. A RIC. CAR.

Pradicabat Ioannes dicens. Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calcia mentorum eius. Tu es filius meus dilectus, in te complacui. Erat iesus cum bestis, & angeli ministrabant ei. Scio quia sis sanctus dei. Non sinebat Iesus dæmonia loqui quoniã sciebant eum Egressus est Iesus in desertum locum, & ibi orabat.

Cap. 2.

Fili dimittuntur tibi peccata tua. Cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent ait &c. Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis etiam sabbati &c.

Cap. 3.

Contristatus est Iesus super cæcitate cordis eorum, cum respiciens eos cum ira &c. Obseruabant iudæi iesum si sabbatis curaret vt accusarent eum &c. Quotquot habebant plagas & spiritus immundi cum iesum videbãt procedebant edicẽtes. Tu es filius dei, & vehementer comminabatur eis, ne manifestarent eum. Dicebant quidam de iesu, quoniam in furorem versus est Qui blasphemauerit in spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delecti.

Cap. 4.

Vobis datum est scire mysterium regni dei, illis vero quæ foris sunt omnia in parabolis fiunt, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Aerumnæ seculi & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ intreoentes in cor suffocant verbum dei, & sine fructu efficitur &c. Erat iesus in puppi super ceruicem dormiens, & surgens comminatus est vento & dixit mari. Tace & obmutesce, & facta est tranquillitas magna. Quis putas est hic, quia ventus & mare obediunt ei.

Cap. 5.

Iesu fili dei summi. Dixit diabolus ad iesum. Legio mihi nomen est quia multi sumus. Vade & nuncia quæ tibi fecerit deus & misertus est tui.

Cap. 6.

EPITOME EX MARCO.

Non est propheta sine honore nisi in domo sua, & in cognatione sua, & in patria sua. Mirabatur iesus propter incredulitatem eorum. Audito Herodes nomine iesu ait. Quem ego decollavi iohannem, hic a mortuis re-surrexit, & ideo virtutes operantur in eo. Herodes metuebat iohannem sciens eum virum iustum & sanctum &c. Dixit iesus discipulis. Venite seorsum in desertum locum, requiescite pusillum.

Cap. 7.

Sic & vos imprudentes estis. Catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Suspiciens iesus in cælum ingemuit & ait. Adaperire, Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

Cap. 8.

Adhuc cæcatum habetis cor vestrum. Interrogat iesus discipulos suos dicens. Quem me esse dicunt homines?

Cap. 9.

Transfiguratus est iesus coram discipulis &c. Et venit vox de nube dicens. Hic est filius meus charissimus. Audite illum. Helias cum venerit primo restituet omnia. Siquid potes adiuua nos. Si potes credere, omnia possible sunt credenti. Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Hoc genus dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione et ieiunio. Si quis vult primus esse erit omnium nouissimus et minister. Qui non est aduersum nos, pro nobis est. Bonum est sal quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

Cap. 10.

Erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Complexans iesus paruulos, et imponens manus super illos, benedicebant eos, Quid me dicitis bonum. Nemo bonus nisi vnus deus, dixit iesus. Quam difficile qui pecunias habent, in regnum dei introibunt. Filius hominis non venit vt ministraretur, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

De DIONY. A RICK CART.
Animæquior esto. Vade, fides tua te salutem fecit.
Cap. 11.

Habete fidem dei. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti, tolle & mittere in mare &c. Cum stabitis ad orandū dimittite si quid habetis aduersum aliquem. Si non dimiseritis. nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. Propterea dico vobis, omnia quęcunq; orantes petitis, credite quia accipietis, & eueniet vobis. In qua potestate hæc facis, & q̄s dedit tibi hanc potestatem vt ista facias?

Cap. 12,

Coloni dixerunt, Hic est hæres, venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas, Respondit iesus, Primum omnium mandatum est, Audi Israel, Dominus deus tuus vnus est, & diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Diligere deum ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis & sacrificijs. Non es longe a regno dei, Hæc vidua plus omnibus misit.

Cap. 13.

Qui autem sustinuerit vsque in finem hic saluus erit. De die illa & hora nemo scit neq; angeli in cælo, neq; filius nisi pater, Vigilate, nescitis enim qñ dominus veniat, sero an media nocte, an galli cantu, an mane, ne cū venerit repente, inueniat vos dormientes. Videte, vigilate, & orate.

Cap. 14.

Incipit passio] Cæpit iesus pauere & tædere &c.] q̄ re sensum istius] Non quod ego volo pater, sed quod tu.

Cap. 15.

Tu es Christus filius dei benedicti Erat autem hora quasi tertia, & crucifixerunt eum. Hora nona exclamauit iesus voce magna, Heloy heloy lamasabathani &c.

Cap. 16.

Exeuntes milites de monumento fugerunt, & nemini

EPITOME EX LVCA.

quicquam dixerunt **L** quere sensum istius, quia videtur contrarium alijs euangelistis. Surgens iesus, mane prima sabbati apparuit primo mariæ Magdalenaë &c. Exprobrauit iesus incredulitatem illorum et duritiam cordis &c. **P**redicite euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit &c. Qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, In nomine meo dæmonia eijcent, linguis loquentur nouis, serpentes tolerant &c. Dominus iesus assumptus est in cælum, et sedet a dextris dei, Illi autem profecti prædicauerunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Lucas continet Cap. XXIII. Et agitur in eo principaliter de incarnatione, passione & morte Christi.

Cap. I.

Ioseph (scilicet Iohannes) præcedet añ illū (scilicet Christū) in spiritu & uirtute Heliaë &c. parare domino plæbem pfectam. Sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines. In mense autem sexto (scilicet a conceptione iohannis) missus est Gabriel angelus a deo &c. Ave gratia plena dominus tecum &c. Dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius, &c. Dixit autem Maria, Ecce ancilla domini &c. Beata quæ credidisti &c. Magnificat anima mea dominum &c. (Nota profunde canticum Mariæ) Dispersit superbos mente cordis sui. Quis putas puer iste erit. Benedictus dominus deus Israel, quia uisitauit & fecit redemptionem plæbis suæ &c.

Cap. 2.

L Nota in isto capitulo multa pulcherrima, & de sancta Anna prophetissa uidua. Peperit Maria filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio.
Gloria in altissimis

D. DIONY. A RICK. CART.
deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Trāf
eamus vsque bethlehem. Maria autem conseruabat om
nia verba hæc conferens in corde suo. Nunc dimittis
domine seruum tuum in pace. Quia &c. Puer iesus
crescebat plenus sapientia. Fili quid fecisti nobis sic &c
Nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt oportet me
esse. Iesus proficiebat sapientia, ætate & gratia apud
deum & homines. ¶ Quere intellectū. ¶

Cap. 3.

¶ Verba Esaiaæ allegat. ¶ Parate viam domini &c. Di
xit iohannes baptista. Qui habet duas tunicas det non
habenti. Et qui habet escas similiter faciat. Nihil am
plius quam constitutum est vobis faciatis. ¶ Verba
sunt iohannis ad milites. ¶ Neninem concuciatis neque
calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs ve
stris. Factum est autem iesu baptizato & orante aper
tum est cælum & descendit spiritus sanctus corporali
specie sicut columba in ipsum, & vox de cælo facta est
Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi &c.
¶ Nota hic de genealogia saluatoris. ¶

Cap. 4.

Consummata omni tentatione, diabolus recessit ab eo
vsque ad tempus. Cum plicuisset iesus librum reddidit
ministro. Spiritus domini super me &c. ¶ Nota in te
xtu verba Esaiaæ de Christo. ¶ Medice cura te ipsum.
Duxerunt iesum ad supercilium montis vt præcipita
rent eum, Ipse autem transiens per medium illorum
ibat.

Cap. 5.

Exi a me, quia homo peccator sum domine. Non ve
ni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. ¶ Di
xit iesus. ¶

Cap. 6.

Vellebant discipuli iesu spicas per sara, & manducabāt
confricantes manibus. Exiit iesus in montem orare,
et erat pernoctans in oratione dei. Querebāt iesum tan
gere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Ele

uatis Iesus oculis in discipulos suos dicebat. Beati
 pauperes, quoniam vestrum est regnum cælorum. **L** Su-
 pra in Matthæo. Veruntamen vae vobis diuitibus qui
 habetis consolationem vestram. Vae vobis qui saturati
 estis, quia esurietis. Vae vobis qui ridetis nunc, quia
 lugebitis & flebitis. Vae cum benedixerint vobis om-
 nes homines. Diligite inimicos vestros, benedicite ma-
 ledicentibus vobis. Omni autem parenti te tribue, &
 qui auferre quæ tua sunt, ne repetas. Si diligitis eos
 qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? Eritis filii al-
 tissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.
 Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.
 Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemna-
 re & non condemnabimini. Dimittite & dimittimini,
 date & dabitur vobis. Mensuram bonam & refer-
 tam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum
 vestrum. Eadem quippe mensura &c. Vnaque-
 que arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim
 de spinis colligunt ficus &c.

Cap. 7.

Domine non sum dignus vt intres sub testum meum,
 propter quod memetipsum non sum dignum arbitra-
 tus vt venirem ad te, sed tantum dic verbo & sanabi-
 tur puer meus. At Iesus, Adolescens tibi dico surge,
 Et resedit qui erat mortuus & cepit loqui &c. Ecce
 qui in veste preciosa sunt & in dilictis, in domibus re-
 gum sunt. Pharisei autem & legisperiti consilium dei
 spreuerunt in semetipsis. Similes sunt homines isti pu-
 eris sedentibus in foro & dicentibus. Cantauimus vo-
 bis tibis & non saltastis, lamentauimus vobis & non
 planxistis. Iustificata est sapientia ab omnibus filiis
 suis. Stans mulier retro secus pedes eius lachrymis coe-
 pit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, &
 osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Quis
 magis diligit? Aestimo quia is cui plus donauit. Recte
 iudicasti. Intraui in domum tuam, aquam pedibus me-
 is non dedisti. Osculum mihi non dedisti &c. Re-
 mittuntur ei peccata multa quia dilexit multum. Cui

D. DION. A R I C K. C A R T.
autem minus dimittitur, minus diligit.

Cap. 8.

Quod autem in terrā bonam cecidit, hi sunt, qui in eodē de bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Nemo accendit lucernam & operit eam vase, sed ponit eam super candelabrū &c. Videte ergo quomodo auditis. Qui enim habet dabitur illi &c. Mater mea & fratres mei hi sunt qui audiunt verbum dei, & faciunt, dixit Iesus. Quid mihi & tibi est Iesu filii dei altissimi. Obsecro te ne me torqueas. Rogabant Iesum daemones ne imperaret eis vt in abyssum irent sed in porcos &c. Iesus clamauit, P uella surge. Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuo. Narra quanta tibi fecit deus.

Cap. 9.

¶ Nota in isto capitulo de Christi transfiguratione. ¶ Si quis vult venire post me &c. Nescitis cuius spiritus estis, filius hominis non venit animas perdere sed saluare. Tu autem vade & annuncia regnum dei. Nemo mittens manum suam in aratrum & aspiciens retro aptus est regno dei.

Cap. 10.

Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. In eadem domo manere edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Qui vos audit me audit, & qui vos spernit, me spernit, ait Iesus. Vt debam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiiciuntur. Gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Exultauit Iesus spiritu sancto & dixit, Confiteor tibi pater &c. ¶ supra in Matthæo. ¶ Diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & omni mente tua. Hoc fac & viues. Maria sedes secus pedes domini audiebat verbum illius. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Cap. 11.

Qui non colligit mecum dispergit. Væ vobis legisperitis, qui tulistis clauem scientiæ. Ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.

Cap. 12.

Quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur. Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, &c. [supra in Marth.] Nonne quinque passeris venaunt dipondio, & vnus ex illis non est in obliuione coram deo. [Nota de proudetia dei.] Vestri autem & capilli capitis numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus pturis estis. Anima habes multa bona reposita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus, Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te, quæ autem parasit cuius erunt. Sic est omnis qui thesaurizat, & non est in deo diues. Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in caelo &c. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris &c. Estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui & non fecit, plagis vapulabit multis. Qui autem non cognouit & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo, & cui multum commendatum est, plus quaeretur ab eo. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur?

Cap. 13.

Dico vobis, nisi poenitentiam egeritis, oēs simul peribitis. Omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriose fiebant a iesu. Contendite intrare per angustam portam. Ite dicite vulpi, &c. [dixit Iesus de Herode.] Benedictus qui venit in nomine domini.

Cap. 14.

Cum inuitatus fueris, recumbe in nouissimo loco &c. Omnis qui se exultat humiliabitur. Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles cæcos & claudos, & beatus eris quia non habent retribuere tibi.

D. DIONYS. A RICK. CART.

Beatus qui manducabit panem in regno dei. Compelle intrare ut impleatur domus mea. Si quis venit ad me & non odit patrem suum & matrem, & fratres & sorores, & uxorem, & filios, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Qui non baiulat crucem suam & venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis ex vobis volens turrim &c. Hic homo cepit edificare, & non potuit consummare. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Bonum est sal &c. [quare in textu]

Cap. 15.

Congratulamini mihi, quia inveni ouem meam quæ perierat. Dico vobis gaudium est in cælo super vno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis qui non indigent penitentia. Gaudium erit coram angelis dei super vno peccatore &c. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum & dicam ei. Pater peccavi in cælum & coram te, & iam non sum dignus vocari filius tuus, Fames sicut unum ex mercenariis tuis. Aepulari & gaudere oportet, quia hic frater tuus mortuus fuerat & reuixit. Perierat et inuentus est.

Cap. 16.

Redde rationem villicationis tuæ. Iam enim non poteris villicare. Fodere non valeo, mendicare erubesco. Filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis &c. Qui fidelis est in minimo, in maiori fidelis est, Et qui in modico iniquus est, in maiori iniquus est. Nemo seruus potest duobus dominis seruire. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda vestra, Quia quod hominibus altum est, abominatio est ante deum. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno &c. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala, Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Si Moysen & prophetas non audient, neque si quis ex mortuis resur-

Cap. 17.

Si septies in die peccauerit frater tuus in te, & septies in die conuersus fuerit ad te dicens, pœnitet me, dimitte illi. Adauge nobis fidem. (Nota in textu similitudinem de seruo) Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Iesu præceptor miserere nostri. Itē ostendite vos sacerdotibus. Regnum dei intra vos est. Sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt fulget, ita erit filius hominis in die sua. Memores estote vxoris Loth. (Nota in textu de tempore ante iudicium) In die illa erunt duo in lecto vno vnus assumetur & alter relinquetur. Vbiunque fuerit corpus illic congregabuntur & aquilæ.

Cap. 18.

Oportet semper orare & non deficere. (Nota in textu parabolam) Deus propicius esto mihi peccatori &c. (Item nota de publicano pœnitente &c.) Quid me discis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Increpabant turbæ cæcum ipse vero multo magis clamabat, fili Dauid miserere mei. Quid vis vt faciam tibi?

Cap. 19.

Dixit Iesus, Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, Et festinans excepit illum gaudens. Dixit Zachæus, Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus. Et si quid aliquem defraudauit reddo quadruplum. Hodie huic domui salus facta est. Veni filius hominis quaerere & saluare quod perierat. Negotiamini dum venio. Nolumus hunc regnare super nos. Timete, quia homo austerus es &c. De ore tuo te iudico serue nequam. Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cælo & gloria in excelsis. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi &c.

Cap. 20.

Dixit dominus vineæ, quid faciatis? Mittam filium meum dilectum, forsitan cum hunc viderint verebuntur. (Nota

D. DICNY. A RIC. CAR.

qd in ista parabola videtur Lucas aliter ponere quam Matthæus. Illi qui digni habebuntur seculo illo, æquales sunt angelis dei, & filij dei sunt, neque ultra mori poterunt. Deus non est mortuorum sed viuorum. Qmnes enim viuunt.

Cap. 20.

Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Nam omnes ex abundantia sibi miserunt &c.
L Nota in isto capitulo, de præcedentibus iudicium.
Capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra, possidebitis animas vestras. Hierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum, dixit iesus. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Attendite vobis ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & curis huius vitæ. Tanquam laqueus superueniet dies illa L scilicet iudicij.
in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere omnia quæ ventura sunt, & stare ante filium hominis.

Cap. 22.

L Incipit passio J Intrauit Satanas in Iudam qui cognominabatur Scharioth &c. Dixit iesus. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Facta est autem contentio inter eos, quis eorum uideretur esse maior &c. Qui maior est in vobis, fiat sicut iunior, & qui præcessor est, sicut ministrator. Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus &c. Tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Veruntamē non mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit Christo angelus de cælo confortās, & factus in agonia, plixius orabat, Et factus ē sudor ei⁹ sicut guttæ sanguinis decurrētis in terrā. Quid dormitis? Surgite & orate vt non intretis in tentationē. Hæc est hora vestra & potestas tenebrarū. Conuersus dominus respexit Petrum, & recordatus est Petrus verbi domini se su & fleuit amare. Viri q̄ tenebāt illū illudebant ei cōdētes eum, & velauerunt eum & pcusserunt faciē ei⁹ &c.

EPITO. EX LYC.

Si vobis dixerō, non credetis mihi, si autem interroga-
uero, non respondebitis mihi, nec dimittetis.

Cap. 23.

Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo & illuſit
veſte alba, & remiſit ad Pilatum. Nolite flere ſuper
me, ſed ſuper voſ ipſas flete, & filios veſtros. &c. Si in
viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Tunc in-
cipient montibus dicere cadite ſuper nos, & collibus
operite nos. Hic eſt Chriſtus dei electus. Neq; tu-
times deum, quod in eadem damnatione eſ. &c. Digna
factis recepitus.

Cap. 24.

Quid queritis viuentem cum mortuis? Qui ſunt hi
ſermones quos confertis adinuicem ambulantes, & eſtis
tristes? O ſtulti & tardi corde ad credendum, in omni-
bus quæ loquuti ſunt prophetae. Nonne hæc oport-
uit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?
Mane nobiſcum domine quoniam adueſperauit. Non-
ne cor noſtrum ardens erat in nobis dum loqueret noſ
in via, & aperiret nobis ſcripturas? Surrexit dominus
vere, & apparuit Simoni. Stetit Ieſus in medio diſci-
pulorum, & dixit pax vobis. &c. Palpate & videte quæ
ſpiritus carnem & oſſa non habet ſicut me videtis habe-
re. Dixit Ieſus. Neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta
ſunt in lege Moysi & prophetis, & pſalmis de me.

Oportebat Chriſtū pati et reſurgere die tertia, et præ-
dicari in nomine eius penitentiam & remiſſionem pec-
catorum in omnes gentes. Vos autem ſedete in ciui-
tate quoaduſque induamini virtute ex alto, & ego mit-
tam promiſſum patris mei in vos. Eleuatis manibus
benedixit eis Ieſus, & ferebatur in cælum. Erant (ſci-
licet diſcipuli Chriſti & apoſtoli) ſemper in templo lau-
dantes & benedicentes deum.

¶ Iohannes habet Capita .XXI. Et
aperiuntur in eo Chriſti diuinitas
& ſacramenta.

¶ Caput primum.

¶ ¶

In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. Quod factum est, in ipso vita erat (quia in filio dei sunt omnia vita et lux.) Erat lux vera quæ illuminat. &c. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. &c. Verbum caro factum est. &c. De plenitudine eius (scilicet Christi) accepimus omnes gratiam pro gratia. Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vidit unquam. Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quem scripsit Moyses in lege, & propheta, inuenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth. (Verba Christi ad Nathanael.) Ecce vere Israelita in quo dolus non est. Rabbi tu es filius dei, tu es rex Israel.

Cap. 2.

(Christus conuertit aquam in vinum.) Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias. Nondum venit hora mea. Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Quod signum ostendis nobis quia hæc facis. Multi crediderunt in Iesum, Ipse autem non credidit se metipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

¶ Cap. 3.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat, sic est omnis qui natus est ex spiritu. Tu es magister in Israel & hæc ignoras? Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. &c. Si terrena dixi vobis & non creditis, quomodo si dixero vobis cælestia credetis? Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, & cætera.

EPITO. EX IOHAN.

Sic de^o dilexit mundum, vt filiū suū vnigenitū daret
 vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vī
 tam æternam. Non misit deus filium suū vt iudicet
 mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Qui cre-
 dit in eum non iudicatur. Qui autem non credit iam
 iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filiū
 dei. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines ma-
 gis tenebras quam lucem. &c. Omnis qui male agit
 odit lucem. Et non venit ad lucem vt non arguantur
 opera eius. Qui facit veritatem venit ad lucem vt ma-
 nifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Non po-
 test homo accipere quicquam, nisi ei datum fuerit de cæ-
 lo, Qui habet sponsam sponsus est, (hæc sunt verba Io-
 annis baptistæ de Christo) Amicus autem sponsi, qui
 stat & audit eum, gaudio gaudet, ppter vocē spōsi. &c.
 Illum oportet crescere, me autem minui. Qui de terra
 est, de terra est, & de terra loquitur, qui de cælo venit
 super omnes est, & quod vidit testatur. Quem misit
 deus, yba dei loquitur. Non ad mensuram dat deus
 spiritum. Pater diligit filium, & omnia dedit in ma-
 nu eius. Qui credit in filium habet vitam æternam.

Qui autem incredulus est filio ira dei manet super eum
 Cap. 4.

Iesus non baptizabat sed discipuli eius. Iesus fatigatus
 extinere. &c. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei,
 non sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei
 fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. (dixit
 Iesus mulieri Samaritana) &c. Salus ex Iudæis est.
 Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veri-
 tate. Nam & tales pater querit Spiritus est deus, &
 eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet a-
 dorare. Mirabantur discipuli, quia cum muliere loque-
 batur Iesus (Nota. Videtur ergo Iesus non habuisse cō-
 suetudinem loquendi cum eis.) Meus cibus est vt faciā
 volūtatē patris mei qui misit me, vt perficiam op^o
 eius. Ipse Iesus testimonium perhibuit, quia prophe-
 ta in sua patria honorē non habet. Nisi signa & prodii-

videritis, non creditis

[Nota

hic sanauit filium reguli agonizantem solo verbo, etiã
absens.]

Cap. 5.

Ecce san^o factus es iã noli peccare ne deterius aliqd tibi contingat. Dixit Iesus. Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Querebant Iudæi Iesum interficere, quia non solum se iubeat sabbatum, sed patrem suum dicebat deum, & equalem se deo faciẽs. Non potest filius a se quicquã facere, nisi quod viderit patrem facientem.

Quęcumque enim pater facit, hæc & filius similiter facit. Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quę ipse facit.

Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. Pater omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. &c. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum. Mortui audient vocem filii dei. Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Et potestatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis est. Veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii dei. &c. Dixit Iesus. Non possum ego a meipso facere quicquam. Iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meã. &c. Iohes erat lucerna ardens & lucens. Opera quę dedit mihi pater quę facio, testimonium perhibent de me. Claritatem ab hominibus nõ accipio. Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quę a solo deo est non queritis. Ego veni in nomine patris mei, & non accepistis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. (Hoc dixit Iesus de Antichristo.)

¶ Cap. 6.

Hoc dicebat Iesus tentans eum (scilicet Philippum. &c.) Cũ cognouisset Iesus quia venturi erant vt facerent eum regem, fugit itere in montem ipse solus. Voluerunt discipuli Iesum accipere in nauim, et statim nauis fuit ad terram ad quam ibant. Opamini nõ cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternã. Hunc enim pater signauit deo (Nota in isto capitulo multa de corpore Christi.)

PPITO: EX IOHAN.

Non Moyses dedit vobis panem, sed pater meus dat vobis panem verum. Ego sum panis vitæ. Qui venit ad me, & qui credit in me, non sitiet vnq̄. Dñe, semper da nobis panem hunc. Oē q̄d dat mihi pater ad me venit, et eum qui venit ad me non eijciam foras. Descendi de celo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum. Omnis qui audit a patre & didicit venit ad me. Patrem non vidit quisquam, nisi is qui est a patre (s. Christus) P̄ anis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro mea ꝑe est cibus, & sanguis meus vere est potus qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Qui manducat me, & ipse viuēt ꝑpter me. Qui manducat hunc panem, viuēt in æternum. Durus est hic sermo, Quis potest eum audire, &c. Spirit⁹ est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Dicebat Iesus. Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo. Respondit Petrus Christo. Dñe ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius dei.

¶ Cap. 7.

¶ Dixit Iesus, non potest mundus odisse vos, me autē odit quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala sunt. Quidā in turba dicebant de Iesu, quia bonus est, alij autē non, sed seducit turbas, &c. Si quis voluerit voluntatem dei facere, cognoscat doctrinam an ex deo sit. Qui a semetipso loquitur gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam dei hic verax est, & iniusticia in illo non est. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Christus cum venerit, nemo scit vnde sit. Clamabat Iesus. Si quis sitiet veniat ad me & bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fient aquæ viuæ. Hoc autem dicebat de spiri-

D. DIONY. A RICK. CART.
tu sancto quem accepturi erant credentes. Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus &c. Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello ubi erat Dauid venit Christus? Dixerunt ministri Iudæorum de Iesu. Nunquam sic loquutus est homo, sicut hic loquitur. Nunquid lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius, & cognouerit quid faciat?

¶ Cap. 8.

¶ Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Vade & amplius noli peccare, &c. Loquutus est Iesus. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Tu de te ipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam, dixit Iesus. Neque me scitis, neque patrem meum. In peccato vestro moriemini. Dixit Iesus. Vos deorsum estis, ego de sursum sum. Vos de mundo estis, ego non sum de mundo, &c. Dixit Iesus. Ego sum principium, qui & loquor vobis. Cum exaltaueritis filium hominis. &c. Non reliquit me pater solus, quia ego quæ placita sunt ei facio semper. Veritas liberabit vos. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum. Sermo meus non capit in vobis. Vnum patrem habemus deum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere. Diabolus homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia veritas non est in eo. Cum loquitur mendaciam ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater eius. Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui est ex deo, verba dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex deo non estis. Ego non quero gloriam meam, est qui querat & iudicet. Dixerunt Iudæi ad Iesum. Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Si glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Abraham exultauit ut videret diem meum, & vidit & gauisus est. Antequam Abraham fieret ego sum. Iesus autem ab

P I T O . E X I O H A N .

condit se (.i. inuisibilem reddidit se) & exiuit, &c.

¶ Cap. 9.

¶ Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. (Nota hic de cæco nato illuminato.) Dicebant Pharisei. Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Ipsum interrogate, ætatē habet, ipse loquatur pro se. &c. Da gloriam deo. Scimus quia peccatores deus non audit, sed si quis dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. A seculo non est auditum quia aperuit quis oculos cæci nati. Nisi esset hic homo a deo, non posset facere quicquam.

¶ Cap. 10.

¶ Qui non intrat per ostium in ouile ouium sed ascendit aliunde fur est & latro, &c. Ego sum ostium ait Iesus. per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. (Nota in isto capitulo de bono pastore. & mercenario.) Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercennarius autem & qui non est pastor, videt lupum vententem & dimittit oues & fugit, &c. Ego sum pastor bonus & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Fiet vnum ouile & vnus pastor. Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Dicebant multi ex iudæis de Iesu. Dæmonium habet et insanit, quid eum auditis? Quousque animam nostram tollis? Opera quæ facio in nomine patris mei, testimonium perhibent de me. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est, & cæt. Ego et pater vnum sumus. Si non facio opera dei, nolite credere mihi. Si autem facio, etsi mihi non vultis credere, operibus credite. Quærebant Iesum apprehendere, et exiuit de manibus eorum. (Nota valde mirabile, quia inperceptibiliter exiuit.) etc. Ioannes signum nullum testificatus. s. baptista.

¶ Domine ecce quem amas infirmatur . Infirmas hæc non est ad mortem, sed pro gloria dei, &c. Diligebat Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum, &c. Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die non offendit, &c. si autem in nocte offendit. Scio quia quæcunq; poposceris a deo, dabit tibi deus. Dixit Iesus. Ego sum resurrectio & vita, &c. Vtique domine . Ego credidi quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti. Iesus ut vidit Mariam (s. Magdalenam) plorantem, & Iudæos, infremuit spiritu & turbauit seipsum, & lachrymatus est Iesus. Si credideris videbis gloriam dei. Iesus eleuatis sursum oculis dixit. Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quoniam, semper me audis. Iesus clamauit voce magna. Lazare veni foras, & statim prodijt, &c. Iesus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente, sed ut filios dei qui disperferant congregaret in vnum.

¶ Lazarus vnus erat ex discumbentibus. (Nota hinc de vnctiõne pedum Iesu a Maria, &c.) Venerunt non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent, &c. Videtis quia nihil proficimus? Nisi granum frumenti cadens in terra, &c. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus, &c. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora. Nunc iudicium est mundi, &c. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant. Qui ambulat in tenebris ne scit quo vadat. (Nota in isto passu allegationem Esaiæ prophetæ, et verba Euangelistæ in textu quære.) Ex principibus multi crediderunt, etcæt. Dilexerunt gloriam hominum magis quam gloriam dei. Dixit Iesus qui me spernit, sermo quem loquutus sum iudicabit eum in nouissimo die.

P I T O . E X I O H A N .

¶ Cap. 13.

¶ Ante diem festum pasche sciens Iesus quia venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, vsque in finem dilexit eos. Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Si non lauero te, non habebis partem mecum. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Vos vocatis me magister et domine, et benedicitis. Si ergo ego laui pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis. Non est seruos maior domino suo. Si hæc scitis beati eritis si feceritis ea. Ego scio quos elegerim. Erat recumbens vnus ex discipulis in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Post buccellam introuit in Iudam satanas. Quod facis, fac citius. Nunc clarificatus est filius hominis, et deus clarificatus est in eo. Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

¶ Cap. 14.

¶ Non turbetur cor vestrum. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Vado parare vobis locum, vt vbi sum ego et vos sitis. Dixit Iesus, Ego sum via, veritas, et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me, et patrem meum vtrique cognouissetis. Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis. Qui videt me, videt et patrem. Verba quæ ego loquor, a me ipso non loquor. Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. Quodcumque petieritis patrem in nomine meo hoc faciam vt glorificet pater in filio. Si diligitis me, mandata mea seruare, etc. Non relinquo vos orphanos, veniam ad vos, etc. Ego in patre meo, et vos in me, et ego diligam vobis. Qui diligit me, diliget a patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

D. DIONY. A R I C K. C A R T,
Paracletus autem spiritus sanctus, ille vos docebit omnia
et suggeret vobis omnia, etcæ. Pacem relinquo vobis,
pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat e-
go do vobis. Pater maior me est. Sicut mandatum de-
dit mihi pater, sic facio. Non turbetur cor vestrum, ne
que formidet, etc.

¶ Cap. 15

¶ Ego sum vitis vera, et pater meus agricola est.
Omniem palmitem in me non ferentem fructum, tollet
eum. Et omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fru-
ctum plus afferat, etcæt. Sine me nihil potestis facere.
Si manseritis in me, quodcumque volueritis petetis, et
fiet vobis. Sicut dilexit me pater, et ego dilexi vos.
Manete in dilectione mea. Hoc est præceptum meum ut
diligatis inuicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dile-
ctionem nemo habet, ut animam suam ponat pro amici-
s suis. Vos amici mei estis si feceritis quæ ego præ-
cipio vobis. Iam non dicam vos seruos, etcæ. Vos au-
tem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiuit a pa-
tre meo nunc feci vobis. Non vos me elegistis,
sed ego elegi vos, etc. Hæc mando vobis ut diligatis
inuicem. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem
vobis odio habuit. Si de mundo essetis, mundus quod
suum erat diligeret; quia ego de mundo non estis, sed ego
elegi vos de mundo. propterea odit vos mundus.
Si me persecuti sunt, & vos persequentur, quia non
est seruus maior domino suo. Si opera non fecissem in
eis quæ nemo alius fecit peccatum non haberent (ait le-
sus) Nunc autem viderunt & oderunt, et me et patrem
meum.

¶ Cap. 16.

¶ Hæc loquutus sum vobis ut non scandalizemini.
Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obli-
quum se præstare deo, etc. Si non abiero paracletus
non veniet ad vos, etc. Adhuc multa habeo vobis di-
cere, sed non potestis portare modo. Cum autem ve-
nerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem verita-
tem, Non enim loquetur a semetipso, etc. Oia

EPITO. EX IOHAN.

quæcunque habet pater mea sunt. Propterea dixi quia
de meo accipiet (scilicet spiritus sanctus, &c.) Amen di
co vobis, quia plorabitis & flebitis vos. Mundus autē
gaudebit, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et
vos nūc quæ tristitiam habetis. Iterum autē videbo vos
& gaudebit cor vrm & gaudiū vrm nemo tollet a vobis
Amē dico vobis, si quod petieritis patrem in noīe meo da
bit vobis. Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit
plenum. Ipse pater amat vos, quia vos me amatis.
Exiui a patre & veni in mundū, &c. Non sum solus,
quia pater mecum est, &c.

¶ Cap. 17.

¶ In mundo pressuram habebitis. Sed cōfidite ego vi
ci mundum. Subleuatis Iesus oculis in cælum dixit.
Pater venit hora clarifica filium tuum, &c. Hæc est au
tem vita æternā vt cognoscant te solum verum deum
& quem misisti Iesum Christum. Clarifica me tu pa
ter apud te ipsum claritate quæ habui prius quæ mundus
fieret, &c. Non pro mūdo rogo, sed pro eis quos mihi dedi
sti, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea
sunt. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedi
sti mihi vt sint vnum sicut & nos, &c. Non rogo vt
tollas eos de mundo, sed vt serues eos a malo. Sanctifi
ca eos pater in veritate. Sermo tuus veritas est. Non
pro his rogo tantum, sed pro eis qui creduri sunt pro
verbum eorum in me, vt omnes vnum sint, sicut tu pa
ter in me, & ego in te, & ego in eis, vt sine cōsummati
in vnum. Pater quos dedisti mihi, volo vt vbi sum e
go & illi sint mecum vt videant claritatem meam quæ
dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionē mun
di, &c. Pater iuste mundus te non cognouit, Ego autē
te cognoui & notum feci eis nomen tuum, vt dilectio
tua in eis sit, & ego in ipsis.

¶ Cap. 18. (Hic passio incipit.)

¶ Vt dixit Iesus, ego sum, abierunt retrorsum & ceci
derunt in terram. Calicem quem dedit mihi pater,
vis vt non bibam illum, &c. Vnus ministrorum
dedit alapam Iesu, &c.

g

D. DIONYSI A RICK. CART.
Si male loquitur sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cædis. Quam accusationem affer-
tis aduersus hominem hunc? &c. Dixit Iesus, regnum
meum non est de hoc mundo. Tu dicis, quia rex sum
ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum,
vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex
veritate, audit vocem meam. Quid est veritas. ¶ Cap. 19.

¶ Tunc apprehendit Pilatus Iesum & flagellauit. Ex-
iit Iesus portans spineam coronam, et purpureum ve-
stimentum, etcæ. Non haberes potestatem aduersum
me ullam, nisi tibi esset datum de super. Baiulans si-
bi crucem exiit. Crucifixerunt eum et alios duos hinc
et hinc, medium autem Iesum. Iesus Nazarenus, rex Iu-
dæorum. Quod scripsi, scripsi. Strabat autem iuxta cru-
cem Iesu mater eius, etc. Non fregerunt crura Iesu, sed
vltimus militum lancealatus eius aperuit, et continuo exi-
uit sanguis et aqua, etcæ. Venit Nicodemus ferens
mixturam myrrhæ et aloes quasi libras centum. Ace-
perunt ergo corpus Iesu, et ligauerunt illud lintibus
cum aromatis. Qui vidit testimonium perhibuit,
et verum est testimonium eius, etc. Os non commi-
nuetis ex eo. Videbunt in quem transfixerunt.

¶ Cap. 20

¶ Nondum sciebat discipulus ille (s. Ioannes) scriptu-
ram, quæ oportebat Christum a mortuis resurgere, etc.
Vidit Maria duos angelos in albis sedentes vbi posi-
tum fuerat corpus Iesu, etc. Conuersa Maria vidit Ie-
sum stantem, existimans quæ hortulanus esset, etc. Noli me
tægere. Nondum enim ascendi ad patrem. Ascendo ad patrem me-
um et patrem vestrum, etcæ. Venit Iesus ianuis clau-
sis, & stetit in medio discipulorum. Gauisi sunt discipuli
viso domino. Insufflauit Iesus et dixit. Accipite spiritum
sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis,
et quorum retinueritis retenta sunt. ¶ Hic dat Iesus spi-
ritum sanctum in terra. ¶ Noli esse incredulus
sed fidelis. Quia vidisti me credidisti. Beati qui
non viderunt et crediderunt. ¶ Cap. 21.

¶ Domine tu omnia scis, tu scis quia amo te, Quid

EPITOLA. EX EPI. AD ROM.
ad te, tu mēsequere. Sunt autem & alia multa quæ fe-
cit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbi-
tror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.
(Non spacio locorum, sed capacitate legētium.)

Epistola ad Romanos habet Capita
XVI. Et reuocat Apostolus in ea
Romanos ab erroribus Gentium &
cæremonijs legis ad veram catholi-
cam fidem.

Caput. I.

Euangelium ante promisit deus per prophetas su-
os in scripturis sanctis de filio suo, q̄ factus est
ei ex semine Dauid secundum carnem. Iesus
Christus p̄destinatus est filius dei in virtute secundum
sp̄m sanctificationis, &c. Ḡra vobis & pax a deo pa-
tre n̄ro, & d̄no Iesu Christo. Testis mihi est deus cui
seruio in sp̄u meo, q̄d sine intermissione memoriam ve-
stri facio semp̄ in orationibus meis. Non erubescō eu-
angelium, Virtus enim dei est in salutem omni credē-
ti, Iudæo primum & Græco. Iustus ex fide uiuit. Inui-
sibilia dei a creatura mundi, p̄ ea q̄ facta sunt intelle-
cta conspiciunt. Sempiterna h̄q; v̄tus eius & diuinitas,
ita vt sint inexcusabiles. Quia q̄d notū est dei, manife-
stū est in illis. Cū cognouissent deū, non sicut deū glo-
rificauerunt aut gr̄as egerunt, sed euauerunt in cogi-
tationibus suis, & obscuratū est insipiens cor eorum.
Dicētes c̄m se esse sapiētes, stulti facti sunt. Qui mutaue-
rūt gloriā icorruptibilis dei i similitudinē imaginis cor-
ruptibilis hoīs, &c. Seruierūt creaturæ poti⁹ q̄ creato-
ri, q̄ est deus b̄ndictus in secula. Propter q̄d tradidit il-
los deus in passiones ignominia, &c. (In isto cap. loq̄t
apostolus de innaturali pctō. Si vis q̄re.) Tradidit il-
los deus in re pbū sensum, &c. Cū iusticiā dei cognouis-
sent, nō itellexerūt qm̄ q̄ mala agūt digni sunt morte,
nō solū q̄ faciūt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

¶ Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas teipsum condemnas, Eadem enim agis. Existimas autem o homo qui iudicas eos & talia agis, quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis dei & patientiæ et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiem tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei. Gloria honor & pax omni operanti bonum iudæo primum & Græco. Non est personarum acceptio apud deum. Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente conscientia ipsorum, &c. Qui alium doces, teipsum non doces. Qui gloriaris in lege, per præuaricationem, legis deum inhoras.

¶ Cap. 3.

¶ Est autem deus verax, omnis autem homo mendax, &c. Aiunt quidam. Faciamus mala ut veniant bona, quorum damnatio iusta est. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram deo. Nunc autem sine lege iusticia dei manifestata est per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum. Omnes peccauerunt & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. An iudæorum deus tantum, nonne & gentium? Imo & gentium.

¶ Cap. 4.

¶ Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iusticiam. Et signum accepit circumcisionis signaculum iusticiæ fidei quæ est in præputio, ut sit pater omnium credentium per præputiū, &c. Lex irā operat. Vbi enim non est lex, nec præuaricatio, &c. Deus viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Abraham contra spem in spe credidit, & non est infirmatus in fide, plenissime sciens, quia quicquid promisit deus potens est & facere. Non est autem scriptum propter ipsum, sed propter nos,

EPITO. EX EPIS. AD ROM.

Iesus Christus traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

¶ Cap. 5.

¶ Iustificati ex fide, pacem habeamus ad deum per Iesum Christum. Gloriamur in spe gloriæ filiorum dei. Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur. Patientia autem probationem, probatio autem spem. Spes non confundit, quoniam charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Commendat autem charitatem suam in nobis deus, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Si cum adhuc inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis nunc reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt (Quære intellectum) Non sicut delictum ira et donum, etc. Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius hominis obedientiam iusti constituentur multi. Vbi abundavit delictum, superabundavit et gratia.

¶ Cap. 6.

¶ Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit, etcæt. Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. (Nota hic in textu quomodo per baptismum in Christo renascimur, et ei assimilamur.) Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obedatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed arma iusticiæ deo. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita et nunc exhibete membra vestra servire iusticiæ in sanctificationem. Quem fructum habuistis in illis in quibus nunc erubescitis. Nam finis

D. DION. A RICK. CART.
illorum mors est. Nunc autem liberati a peccato ser-
uati autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctifica-
tionem, finem vero vitam æternam. Si p̄dita peccati
mors. Gratia autem dei, vita æterna.

¶ Cap. 7.

Ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor. Pec-
catum non cognoui nisi per legem. &c. Peccatum vt ap-
pareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortē,
vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.
Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonū
Nam velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.
Condelector legi dei secundum interiorem hominem.
Videō autem alteram legem in membris meis, repugnā-
tem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege pecca-
ti quæ est in membris meis. Infelix ego homo, q̄s me
liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per domi-
num nostrum iesum Christum. Igitur ego ipse mente
seruio legi dei, carni autem legi peccati.

Cap. 8.

Nihil ergo dānationis est his qui sunt in iesu Christo
qui non secundum carnem ambulant. &c. Deus de pec-
cato damnauit peccatum. &c. Qui secundum carnē sunt,
quæ carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritū
sunt, quæ sunt spiritus sapiunt. Prudentia carnis mors
est. Prudentia autem spiritus, vita & pax. Quoniam
sapiencia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est
subiecta. Qui autem in carne sunt deo placere nō pos-
sunt. Vos autem in carne non estis sed in
spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si q̄s autē
spiritum christi non habet, hic nō est eius. Fratres de-
bitores sumus non carni vt secundum carnem viuam.
Si enim secundum carnem vixeritis moriemini. Si autē
spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Quicūq̄
spiritu dei aguntur, hi filij dei sunt.
Nō accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed
accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clama-
mus: Abba pater.
Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod

EPITO. EX EPIS. AD RO.

filij dei sumus. Si autem filij & hæredes. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Christi, si tamen cõpatimur ut & conglorificemur. Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum dei expectat. &c. Spe salui facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Nam quid videt quis quid sperat? Si aut quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Similiter spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet nescimus. Sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Scimus quoniam diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.

Quos autem prædestinauit, hos & vocauit. &c. L. Quæ re in textu, non possum omnia scribere. ¶ Si deus pro nobis, quis contra nos, qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo etiam non omnia nobis cum illo donauit? Quis accusabit aduersus electos dei? &c. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? &c. In his omnibus superamus, propter eum qui dilexit uos. Certus sum quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia. &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei, quæ est in Christo iesu domino nostro.

¶ Cap. 9.

Veritatem dico in Christo, non mentior testimoniũ mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto. L. Nota ineffabilem charitatem apli. ¶ Oprobam ego ipse anathemasse a Christo pro fratribus meis. &c. ex quibus Christus secundum carnẽ, qui est super omnia deus benedictus in secula. In Isaac vocabis tibi semen. &c. Cum nondum nati fuissent, aut aliquid egissent boni ac mali, (scilicet Esau & Iacob.) ut secundum electionem, propositum dei maneret nõ ex opibus, sed ex vocare, dictum est: Maior

D. DIONY. A. RICK. CAR.
seruiet minori sicut scriptum est (scilicet in Malachia
ppheta) Iacob dilexi, Esau vero odio habui, Quid igit
dicemus. Nunquid iniquitas est apud deum? &c. Igit
non volentis neque currentis, sed miserentis e dei.
Dicit enim scriptura Pharaoni. Quoniam in hoc ipm
excitavi te, vt ostendam in te virtutem meam (In exo-
do habetur.) Dicis itaque, ergo cuius vult miseretur,
& quem vult indurat. Voluntati autem eius, quis re-
sistit? O ho tu quis es qui respondeas deo? Nunquid
dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An
non habet potestatem figulus lutu ex eadem massa face-
re, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contu-
meliam. &c. (Nota verbum Osee de vocatione genti-
um.) Vocabo non plebem meam, plebem meam.
Verbum breuiatum faciet dominus super terram.

Cap. 10.

Aemulationem dei habent, sed non secundum scientiam.
Ignorantes dei iusticiam, & suam volentes constituere
iusticiae dei non sunt subiecti. Finis legis est Christus.
Corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad sa-
lutem. Idem dominus omnium, diues in omnes, qui
inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen
domini saluus erit. (Nota in isto capitulo plures alle-
gationes apostoli ex prophetis.) Quam speciosi pedes
euangelizantium pacem. &c. Fides est ex auditu. &c.
Esaia dicit. Inuentus sum a non quarentibus me. &c.
ad Israel autem. Tota die expandi manus meas ad po-
pulum non credentem. &c. (Nota testimonium Esae
de illuminatione gentium, & excacatione iudeorum.)

Cap. 11.

Nunquid repulit deus populum suum? Absit. Reliqui
secundum electionem gratiae dei saluae factae sunt. Si au-
tem gratia, iam non ex operibus. Alioquin gratia non
est gratia. (Nota testimonia de obstinatione iudeo-
rum.) Dedit illis spiritum compunctionis, oculos vt
non videant. &c. Fiat mensa eorum coram ipsis in laq-
uum. &c. Ministerium meum honorificabo. &c.
Si delibatio sancta & massa, et si radix sancta, & rami.

EPITO. IX EPI. AD ROM.

Noli alium sapere sed time. Si enim deus naturalibus ramis nō pepercit, ne forte nec tibi parcat. (Nota apostolus loquitur de iudæis & gentibus sub parabola olei attri & oliuæ, vide in textu) Vide bonitatem & seueritatem dei. In eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Non sitis vobis ipsis sapientes. Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fiet. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis enim cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Ex ipso & per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum.

Cap. 12.

Obsecro vos fratres per misericordiam dei, ut exhibeatis copora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Nolite conformari huic sæculo, sed renouamini in nouitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas dei bona, & beneplacens & perfecta. Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Qui præest in sollicitudine. Dilectio sine simulatione. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes, spiritu feruentes, spe gaudentes, in tribulatione patientes. Benedicite persecuentibus vos. &c. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Id ipsum in inuicem sapientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, prouidentes bona, non tantum coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

Si fieri potest quod in vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Nō vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Mihi vindictam & ego retribuam dicit dominus. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Cap. 13.

Omnis aia potest atib⁹ sublimioribus subdita sit. Non est potestas nisi a deo. Quæ aut a deo sūt ordinata sūt.

D. DIONYSI A RICK. CART.

Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit.
Qui autem resistunt sibiipsis damnationem acquirunt.
Nam principes non sunt timori boni operis sed mali.
Vis autem non timere? Fac bonum, et habebis laudem.
Si autem male feceris time. [Nota in textu quomodo
etiam saeculari potestati obediendum est.] Reddite om-
nibus debitum. Cui timorem, timorem. cui
honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis nisi
ut inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum le-
gem impleuit, &c. Plenitudo legis est, dilectio. Hora
est iam nos de somno surgere. &c. Nox praecessit, dies
autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tene-
brae, & induamur arma lucis, sicut in die honeste am-
bulemus. Carnis curam ne feceritis in desiderijs.
Sed induimini dñm iesum Christū ¶Cap.14.
Infirmū in fide assumite. Qui infirmus ē, olus mīducat
Is qui manducat, non manducantem non spernat. Et
qui non manducat, manducantem non iudicet. &c.
Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Suo domino
stat aut cadit. Nemo nostrum sibi uiuit. Siue enim ui-
uimus siue morimur, domini sumus. Tu quid iudicas
fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum?
Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Itaque
vnusquisque nostrum pro se rationem reddet deo.
Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate
magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.
Noli illum perdere pro quo Christus mortuus est.
Non est regnum dei esca & potus, sed iusticia & pax &
gaudium in spiritu sancto. Itaque quae pacis sunt secte-
mur, & quae aedificationis sunt inuicem custodiam⁹.
Omnia quidem munda sunt. &c. Omne quod non est
ex fide peccatum est. Bonum est non manducare car-
nem, & non bibere vinum. &c. ¶Cap.15.
Debemus autē nos firmiores, imbecillitates infirmoꝝ
sustinere & non nobis placere. Vnusquisque nostrum
proximo suo placeat in bonum ad aedificationem. Et
nim Christus non sibi placuit. &c. Quaecun-
que scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt, ut per

EPITO. EX EPI. AD ROMA.

patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Deus patientiæ & solarij det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum iesum christum, vt vnanimus vno ore honorificetis deum & patrem domini nostri iesu christi. Suscipite inuicem, sicut & christus suscepit nos. Deus spei repleat vos omni pace & gaudio in credendo, vt abundetis in spe & virtute spiritus sancti. Audacius scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens. Obsecro vos fratres per dominum nrm iesum christum, & per charitatem spiritus sancti, vt adiuuetis me orationibus vestris. Salutate inuicem in osculo sancto. Soli sapienti deo per iesum christum honor & gloria in secula seculorum. Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter.

Epistola ad Cor. Prima habet Cap. XVI. In qua quosdam a falsis apostolis & prophetis per eloquentiam, quosdam vero per obseruantiam legis iudaicæ seductos, reuocat ad veram fidem, & euangelicam sapientiam.

Cap. I.

Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei quæ data est vobis in christo iesu &c. Obsecro vos fratres per nomen domini nostri iesu christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Verbum crucis pereantibus quidem stultitia est, his autem qui salui fiunt, id est, nobis virtus dei est.

D. DIONYSI A RICK. CART.
Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentium reprobabo, &c. Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi? Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt. Nos autem prædicamus Iesum Christum iudæis quidem scandalum, gentibus autem contumeliam. Ipsi autem vocatis, &c. Christum dei virtutem & dei sapientiam. Quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles sunt inter vos. Quæ stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes. Et infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia &c. Vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis a deo sapientia & iustitia, & sanctificatio & redemptio.

Cap. 2.

Non iudicaui me aliquid scire inter vos nisi Iesum Christum & hunc crucifixum. Et prædicatio mea non est in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in sapientia spiritus & virtutis, &c. Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius mundi &c. sed loquimur dei sapientiam in mysterio quæ abscondita est. Si cognovissent nunquam dominum gloriæ crucifixum sent. Oculus non vidit, nec auris audiuit &c. Spiritus omnia scrutatur etiam profunda dei. Quis enim scit hominum quæ sunt hominis nisi, spiritus hominis qui in ipso est. Ita & quæ dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est, ut sciamus quæ a deo donata sunt nobis. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Stultitia enim est illi. Spiritualis autem omnia diiudicat, & ipse a nomine diiudicatur.

Cap. 3.

Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, &c. Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Neque qui plantat est aliquid neque qui rigat

EPITO. EX EP'S. AD CORI. I.

sed qui incrementum dat deus. Unusquisque videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Iesus Christus [Nota hic de superedificatione, aurum, argenti, lapidum, ligni, tæni, stipulæ &c.] Nescitis quia templum dei estis, & spiritus dei habitat in vobis. Templum enim dei sanctum est, quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse stultus fiat, ut sit sapiens. Sapiencia huius mundi, stulticia est apud deum. Itaque nemo gloriatur in hominibus.

Cap. 4.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi &c. Mihi pro minimo est ut a vobis iudicer &c. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus qui & illuminabit abscondita tenebrarum &c. & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique a deo. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Speculum tacti sumus mundo, & deo, & hominibus. Nos stulti propter Christum. Maledicimur, & benedicimus, blasphemamur, & obsecramus. Non est in sermone regnum dei, sed in virtute. Quid vultis in virga veniam ad vos, aut in charitate, & spiritu mansuetudinis.

Cap. 5.

Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio &c. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Quid mihi de his qui toris sunt iudicare? Nam eos qui toris sunt deus iudicabit.

Cap. 6.

An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Nescitis quoniam angelos iudicabimus. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. Nescitis quoniam in corpora vestra membra sunt Christi &c. Qui adhaeret membra

D. DIONYSI A RICK. CART.
trici vnum corpus efficitur. Qui autem adheret domi-
no vnus spiritus est. An nescitis, quoniam membra
vestra templum sunt spiritus sancti, & non estis vestri.
Empti estis precio magno. Glorificate & portate deum
in corpore vestro.

Cap. 7.

Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor vi-
ro. Mulier sui corporis potestatem non habet &c.
Vnusquisque proprium donum habet ex deo, alius qui-
dem sic, alius vero sic. Melius est nubere quam vri.
In pace autem vocauit nos deus. Nota in isto capitu-
lo de matrimonio, quorum alter infidelis est. Vnusquis-
que in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Hoc
itaque dico fratres. Tempus breue est, Reliquum est, vt
qui vtuntur hoc mundo, sint tanquam non vtentes.
Preterit enim figura huius mundi. Volo autem vos si-
ne sollicitudine esse.

Cap. 8.

Scientia inflat, charitas autem ædificat. Si quis se exi-
stimat scire aliquid, nondum cognouit, quomodo oportet
teat eum scire. Si quis autem diligit deum, hic cognitus
est ab eo. Nullus deus nisi vnus deus pater ex quo om-
nia, & nos in ipso, & vnus dominus Iesus Christus per
quem omnia, & nos per ipsum. Peccantes in fratres, &
percutientes cōscientiā corpe infirmā in Ch̄m peccatis. Si el-
ta scandalizat fratrem meū, non manducabo carnes in-
æternum ne fratrem meum scandalize in.

Cap. 9.

Quis militat suis stipendijs vnquam &c. Nunquid de-
bubus cura est deo. Si nos vobis spiritus ualida seminavi-
mus, magnum est si vestra carnalia metamus. Nescitis
quoniam qui in sacrario operatur, quæ de sacrario sunt
edunt &c. Cum liber essem ex omnibus, omnium
me seruum feci, vt plures lucrificerem. Factus sum in-
firmis infirmus &c. Nescitis quod hi qui in stadio cur-
runt &c. Sic currite vt comprehendatis. Omnis qui in
agone contendit &c. Ego sic curro non quasi in incer-
tum. Sed castigo corpus meum & in seruitutem

EPITOME EX EPI. AD COR. I.
redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus
efficiat.

Cap. 10.

Petra autem erat Christus. Hæc omnia in figura con-
tingebant illis. Scripta sunt autem propter eruditionē
nostram, in quos fines seculorum deuenerunt. Qui se ex-
istimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non appæ-
hendat nisi humana. Fidelis autem deus est qui non pa-
tietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cō-
tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere. Vt
prudētibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix
benedictionis cui benedicimus, nonne cōmunicatio san-
guinis christi est. Et panis quem frangimus, nonne par-
ticipatio corporis domini est. Nemo quod suum esse
glorat, sed qd alterius. Si quis vocat vos ad cernam infi-
delium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur mā-
ducate &c. Siue manducatis siue bibitis, siue aliud ali-
quid facitis, omnia in gloriam dei facite. Sine offen-
sione estote ecclesie dei, sicut & ego per omnia omnibus
placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quod mul-
tis, vt salui fiant,

Cap. 11.

Omnis viri caput est christus, caput autem mulieris
vir, caput vero christi deus, Vir non debet velare ca-
put, quoniam imago est & gloria dei, Mulier autem
gloria est viri, Etenim non est creatus vir propter mu-
lierem, sed mulier propter virum, Ideo debet mulier
habere velamen super caput suum &c. Vir si comam nu-
triat, ignominia est illi &c. Si quis videatur contentio-
sus esse, nos talem consuetudinem non habemus. Opor-
tet hereses esse, vt qui probati sunt manifesti fiant in
vobis. Laudo vos, in hoc non laudo. Ego accepti a do-
mino, quod & tradidi vobis &c. Quicumque man-
ducauerit panem, vel biberit calicem domini indigne
reus erit corporis & sanguinis domini. Probet au-
tem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice
bibat. (Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium
sibi manducat & bibit, non dijudicās corpus domini.)

D. DIONYSI A RICK. CART.
Quod si nosmetipsos dñudicaremus, non vtique iudicaremur.

Cap. 12.

Nemo potest dicere dominus iesus, nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero gratiarum sunt, vnus autem spiritus &c. Idem deus qui operatur omnia in omnibus. Alñ datur per spiritum sermo sapientiæ, alñ sermo scientiæ, alñ fides, alñ gratia sanitarum, alñ operatio virtutum, alñ prophetia, alñ discretio spirituum &c. Hac omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Non potest dicere oculus manus, opera tua non indigeo, &c. Quæ inhonestas sunt nostra abundantio rem honestatem habent. Quosdam posuit deus in ecclesia, primo apostolos, secundo prophetas, tertio doctores &c. Aemulamini autem charissima meliora, & adhuc excellentio rem viam vobis demonstro.

Cap. 13.

Si linguis loquar angelorum & hominum, charitatem autem non habeam, factus sum velut es sonans aut cymbalum rinniens &c. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. Non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate &c. Omnia suffert, omnia credit &c. Charitas nunquam excidit. Scientia destruetur. Ex parte cognoscimus &c. Cũ autem venerit perfectum est, euacuabit quod ex parte est. Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebã vt paruulus. Cum autem factus sum vir euacuauit quæ erant paruuli. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, charitas tria hæc. Maior autem horum est charitas.

Cap. 14.

Spiritus autem loquitur mysteria. Nam si orem lingua, mens mea sine fructu est. Quid ergo. Orabo spiritu, orabo & mente. Psallam spiritu, psallam & mente.

EPITO. EX EPI. AD CORI. .I.

In ecclesia, volo quinque verba sensu meo loqui vt & alios instruam, quam decem milia lingua. Fratres mei nolite effici pueri sensibus, sed malitia paruuli estote. Sensibus autem perfecti sitis. Linguae in signum sunt non fidelibus sed infidelibus &c. Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis deus sed pacis. Si quis ignorat ignorabitur. Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant in vobis.

Cap. 15.

Visus est Christus post resurrectionem Cephae [id est, Petro] & post haec undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus. Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Ego enim sum minimus apostolorum &c. Gratia dei sum id quod sum &c. Si resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit &c. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Christus resurrexit primitiae dormientium. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. Quotidie morior propter uestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro. Nolite seduci, Corruptunt enim mores bonos colloquia mala. Euigilate iusti, & nolite peccare. Alia claritas solis, alia claritas lune, alia claritas stellarum &c. Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in uirtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale [Nota de quatuor dotibus corporum glorificatorum.] Non prius quod spiritale, sed quod animale, deinde quod spiritale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de caelo caelestis. Qualis terrenus, tales & tererunt, & qualis caelestis, tales & caelestes. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis. Caro & sanguis regnum dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit.

D. DICNY. A RICK. CART.

Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resur-
gemus &c. In momento in istu oculi in nouissima tuba.
Canet enim tuba & mortui resurgent incorrupti &c.
Stimulus mortis peccatum est, &c. Deo gratias qui de-
dit nobis victoriam, per dominum nostrum iesum chri-
stum. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & im-
mobiles abundantes in opere domini semper, scientes
quod labor vester non est inanis in domino.

Cap. 16.

Vigilate, state in fide, viriliter agite, confortamini, &
omnia vestra in charitate fiant. Salutate invicem in
osculo sancto. Si quis non amat dominum nostrum ie-
sum christum, sit anathema maranatha.

Epistola. II. ad' Cor. habet Capitula
XIII. In qua eosdem quos supra ad
pœnitentiam conuersos & emenda-
tos laudat, consolatur, & docet.

Cap. I.

Benedictus deus & pater domini nostri
iesu christi, pater misericordiarum & de-
us totius consolationis, qui consolatur
nos in omni tribulatione nostra, ita ut
possimus & ipsi consolari eos, qui in omni
pressura sunt. Sicut abundant passiones
in nobis, ita per christum abundat consolatio
nostra. Scitote, quoniam sicut socij passionum estis,
sic eritis & consolationis. Gloria nostra hæc est, testi-
monium conscientie nostrae &c. Deus dedit pignus
spiritus in cordibus nostris.

Cap. 2:

Si ego vos contristo, & quis est qui lætificat me, nisi qui
contristatur ex me. Non ignoramus cogitationes eius
scilicet satanæ. Deo gratias qui semper triumphat
nos in christo iesu. Christi bonus odor sumus deo.

Cap. 3.

Epistola nostra a vos estis, scripta in cordibus nostris.

EPITO. EX EPI. AD CORI. .II.

Fiduciam talem habemus ad deum, non quod sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est. Litera occidit, spiritus autem viuificat. Habentes autem talem spem, multa fiducia utimur. Dominus spiritus est. Vbi autem spiritus domini ibi libertas. Nos vero omnes reuelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate claritatem, tanquam a domini spiritu.

Cap. 4.

Deus huius seculi excecavit mentes infidelium, &c. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus &c. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiatur, semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Propter quod non deficimus, licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. In quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videtur, sed quae non videtur. Quae enim videntur temporaria sunt, quae autem non videntur aeterna sunt.

Cap. 5.

Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem habemus ex deo, domum non manufactam aeternam in caelis, &c. Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus non per spectem. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat vnusquisque propria corporis prout gessit. Charitas Christi urget nos. Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed eius qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Si cognouimus secundum carnem Christum, sed iam nunc non cognouimus. Itaque nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem, &c. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

D. DIONYSI A RICK. CA. 6.
Obsecramus pro Christo, reconciliamini deo.
Cap. 6.

Exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim. Tempore accepto exaudiui te &c. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem &c. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus &c. in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto. In charitate non ficta, in verbo veritatis &c. Per arma iusticie a dextris & a sinistris. Quasi tristes, semper autem gaudentes. Os nostrum patet ad vos & Corinthij, cor nostrum dilatatum est, quæ societas luci ad tenebras, quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infidei, &c. Vos estis templum dei viui, sicut dicit dominus. Quoniam inhabitabo in illis & inambulabo, & ero illorum deus &c.

Cap. 7.

Has ergo promissiones habentes charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficentes sanctificationem in timore dei. Capite nos &c. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Qui consolatur humiles, consolatus est nos deus. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Quæ enim secundum deum est tristitia, penitentiam salutem stabilem operatur, Seculi autem tristitia, mortem operatur.

Cap. 8.

Altissima paupertas eorum, abundauit in diuitias simpliciteris eorum. Propter nos christus egens factus cum esset diues, ut illius inopia nos diuites essemus. Prouidemus bona non solum coram deo, sed etiam coram hominibus.

Cap. 9.

Qui parce seminat parce & metet, & qui seminat in be-

EPITO. EX EPIS. AD CORI. II.
benedictionibus, de benedictionibus metet, &c. Hila-
rem datorem diligit deus. Potens est autem deus
omnem gratiam abundare facere in vobis &c. Grati-
as deo super inenarrabili dono eius.

Cap. 10.

In carne ambulantes, non secundum carnem militamus
Nam arma militiæ nostræ non carnalia, sed prudentia
deo &c. in captiuitatem redigentes omen in intellectum
in obsequium christi. Quales sumus in verbo per
epistolas absentes, tales & præsentis in facto. Ipsi
nobis nos ipsos metientes & comparantes &c. Qui
glorietur in domino glorietur. Non enim qui seip-
sum commendat ille probatus est, sed quem deus com-
mendat.

Cap. 11.

Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ,
sed & supportate me, &c. Timco ne sicut serpens
seduxit Eua astutia sua, ita corrumpantur sensus ve-
stri & excidant a simplicitate quæ est in christo. Ipse
satanas transfiguratur se in angelum lucis. Non ergo
magnum si ministri eius transfigurentur velut mini-
stri iusticiæ, quorum finis erit secundum opera eo-
rum. Libenter suffertis insipientes, cum sitis ipsi sa-
pientes. [Nota in isto capitulo de tribulationibus
& afflictionibus sancti apostoli.] Quis infirmatur,
& ego non infirmor. Quis scandalizatur, & ego non
vror. Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ
sunt gloriabor.

Cap. 12.

Scio hominem in christo siue in corpore siue extra cor-
pus nescio deus fecit, raptum huiusmodi vsque ad ter-
tium cælum, quoniam raptus est in paradysum, & audi-
uit arcana verba quæ non licet hõi loqui. Ne reuelatio-
num magnitudo extollat me, datus est mihi stimulus
carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet. [No-
ta in isto capitulo de miraculis apostoli, sicut ipsemet
asserit.] Virtus in infirmitate perficitur.

D. DIONYSI A RICK. CAR.
Cap. 13.

Non quæro quæ vestra sunt, sed vos. Non debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs. Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ipse pro animabus vestris. In ore duorum vel trium &c. Si estis in fide ipsi vos probate. An non cognoscitis, vobis ipsos, nisi forte reprobis sitis? Non possumus ad aliam veritatem sed pro veritate. Potestatem dedit mihi dominus in ædificationem, & non in destructionem, &c.

Epistola ad Galat. habet Cap. VI.
In qua seductos a falsis apostolis ut ad legem & circumcisionem reuertentur, reuocat ad veram catholicam fidem & veritatis.

Cap. I.

Iesus Christus dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presentulo nequam. Licet nos, aut angelus de celo euangelizaret vobis præterquam euangelizauimus vobis, anathema sit. Sicut prædixi & iterum dico, si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Non acquiesci carni & sanguini.

Cap. 2.

Deus personam hominis non accipit. Cum venisset Cephas Antiochiam, in faciem restitit ei, quia reprehensibilis erat &c. Non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi. Christo confusus sum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Non abijcio gratiam dei,

Cap. 3.

Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis nunc carne conuincimini. Credidit Abraham deo, & reputatum est ei

EPITO. EX EPIS. AD GALA.

ad iusticiam. Qui ex fide sunt, hi sunt filij Abrahamæ. Igitur
qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.
Iustus ex fide uiuit. &c. Christus nos redemit, factus
pro nobis maledictum, quia scriptum est. Maledictus
omnis qui pendet in ligno. Lex propter transgressiones
posita est. &c. Mediator vnus non est, deus aut vnus
est. Omnes filij dei estis, per fidem in Christo iesu.
Quicumque in Christo baptizati estis Christum indu-
istis. Omnes enim vos vnum estis in Christo iesu.

¶ Cap. 4.

Vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum fa-
ctum sub lege, natum ex virgine. &c. Quoniam estis
filij dei, misit deus spiritum filij sui in corda vestra cla-
mantem abba pater. &c. Ergo inimicus factus sum vo-
bis, verum dicens vobis. Bonum in bono emulamini
semper, & non tantum cum præsens sum. &c. Illa que
sursum est Hierusalem libera est, quæ est mater nostra.
Scriptum est enim. Letare sterilis. &c. ¶ Cap. 5.

In Christo iesu neque circumcisio aliquid valet neque
preputium, sed fides quæ per charitatem opatur. Cur-
rebatis bene. Quis vos fascinavit veritati non obedi-
re? Utinam abscondantur qui vos conturbant. Per
charitatem spiritus seruite in inuicem. Omnis enim
lex in vno sermone impletur. Diliges proximum tuum
sicut teipsum. Quo si inuicem mordetis & comeditis,
videte ne ab inuicem consumamini. Spiritu ambulate
& desideria carnis non perficetis. Caro enim concupis-
cit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.
Hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quæcumque
vultis illa faciatis. Manifesta aut sunt opa carnis, quæ
sunt fornicatio. &c. inimicitia, contentiones, emulati-
ones, iræ, rixæ, &c. qui talia agunt regnum dei non con-
sequuntur. Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium,
pax, patientia, longanimitas, bonitas. &c. aduer-
sus huiusmodi non est lex. Qui aut sunt Christi, carnem
suam crucifixerunt cum vicis & concupiscentiis.

Cap. 6.

D. DIONY. A RICK. CART.
Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicē inuidentes. Fratres & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos q̄ spirituales estis, huiusmōi instruite in spiritu lenitatis, considerās teipsum, ne & tu teneris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Opus suum probet vnusquisque. Vnusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui cathezizatur verbo, ei qui se cathezizat in omnibus bonis. Nolite errare, deus non irridetur. Quæ enim seminauerit homo hæc & metet. Qui seminat in carne sua, de carne metet corruptionem. Qui autem seminauerit in spiritu, de spiritu metet uitam æternam. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Mihi absit gloriari nisi in cruce domini mei Iesu ch̄i, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo. De cætero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto.

¶ Epistola ad Ephesios habet Capita .VI. In qua Ephesij (qui ab Apostolo verbo veritatis accepto, perstiterunt infide) laudantur.

Caput primum.

Eus elegit nos in Christo, ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius. Deus prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo. & cætera. Deus instaurauit omnia in Christo, siue quæ in cælis sunt siue quæ in terris. & c.
Prædestinati sumus secundum propositum dei, qui op̄

EPI TO. EX EPI. AD EPHE.

ratur omnia secundum consilium voluntatis suæ, vt si-
mus in laudem gloriæ eius. Spiritus sanctus est pign^o
hæreditatis nostræ. Pater gloriæ det vobis spiritum
sapientiæ, in agnitione eius illuminatos oculos cordis
vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius. &c. (No-
ta de quatuor ordinibus angelorum) Deus constituit
Christum ad dexteram suam in cælestibus, supra omnē
principatum & potestatem, & virtutem, & dominatio-
nem.

Cap. 2.

Nos aliquando conuersati sumus in deliciis carnis n^ræ,
facientes voluntates carnis & cogitationū, & eramus
natura filij iræ sicut & ceteri. Deus q̄ diues ē in mise-
ricordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit
nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in
Christo, cuius gratia estis saluati. Gratia saluati estis
per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est
non ex operibus ne quis gloriatur. Christus est pax
nostra qui fecit vtraque vnum. Per crucem dissoluens
inimicitias in semetipso. Iam non estis hospites & ad-
uenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici dei, super-
edificati sup fundamentum apostolorum & propheta-
rum ipso summo angulari lapide Christo Iesu, &c. Re-
uelatum est sanctis apostolis & prophetis in spiritu, eē
gentes coheredes & concorporales, & comparticipes
promissionis dei in Christo Iesu.

Cap. 3.

(Nota de sancta trinitate.) Flecto genua mea ad patrē
dñi nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cæ-
lo & in terra nominatur, vt det vob̄ scđm diuitias glo-
riæ suæ virtutem corroborari p̄ spiritum sanctum in
interiori homine, habitare Christum per fidē in cordi-
b^o vestris, in charitate radicati & fundari, vt possitis
comphendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo
& latitudo, & sublimitas & profundum. Ei autem qui
potens est omnia facere superabundanter quam petim^o
aut intelligimus, ip̄i gloria in sæcula sæculorum amen.

Cap. 4.

(Nota optime et fac.) Obsecro vos i dño vt digne am-

h s

D. DIONYSI A RICK. CART.
buletis uocatione qua uocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes inuicē in charitate. solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus deus & pater omnium, qui sup omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Vnicuique aut nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, &c. Occurremus omnes in unitate fidei in vtrum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, Non iam sumus paruuli fluctuantes, nec ci recūeniamur omni vento doctrinæ. Deponite vos secundum pristinam conuersationē, veterem hominem qui corrumpitur secundum desyderia erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominē qui secundum deum creatus est. Irascimini & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Nolite contristari spiritum sanctū dei. Omnis amaritudo & ira & indignatio & clamor tollatur a vobis. Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & deus in Christo donauit nobis.

Cap. 5.

Estote imitatores dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiā deo in odorem suauitatis. Nemo vos sedu car inanis verbis. Eratis aliquando tenebræ nunc autem lux in domino, vt filij lucis ambulate, probātes quid sit beneplacitum deo. Surge qui dormis & exurge a mortuis, & illuminabit tibi Christus. Videte fratres quomodo caute ambuleris, redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed impleamini spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, cantātes & psallentes in cordib⁹ v⁹is dño, gratias agētes, p oibus semp. &c. Subiecti estote inuicē ī timore dei. Vir caput ē mulieris sicut & Christus est caput ecclesiæ, Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea vt illam sanctifi-

EPITOLA EX EPI. AD EPHE.

caret, mundās illam lauacro aquæ in ybo vitæ, vt exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculā neq; rugam &c. Nemo vnq; carnem suam odio habuit, sed fouet. &c. Erunt duo in carne vna, sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in ecclesia. Vnusq;q; vxorem suam sicut semetipsum diligit.

¶ Cap. 6,

Filij obedite parentibus vestris in dño. &c. Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correptione domini. Fratres confortamini in domino, & in potentia virtutis eius. Induite armaturam dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Non est nobis cellucatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates conera spiritualia nequitie in caelestibus. &c. Accipite armaturam dei, vt possitis resistere in die malo, induti loriceam iusticie, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. &c. Orate omni tempore in spiritu vigilantes, in omni instantia & obsecratione. &c.

¶ Epistola ad philippenses continet Capita. IIII. In qua Apostolus Philippenses collaudat, quod accepto verbo veritatis, perstiterunt in fide; nec falsos receperunt Apostolos.

Caput. I.

Confido qa qui cepit in vobis opus bonum pficiet, Er hoc oro vt charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, vt probetis potiora & sitis syncari & sine offensione. In omni fiducia magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vim siue per mortem.

D. DIONYSI A RICK. CART.
Mhi viuere Christus est, & mori lucrum. Desyderiū
habeo dissolui & esse cum Christo, multo enim melius.
Tantum digne euangelio Christi conuersamini, & c.
Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in illū
credatis, sed vt etiam pro illo patiamini, & c.

¶ Cap. 2.

¶ Si qua consolatio in Christo, si quod solatium cha-
ritatis, si quæ societas, si qua viscera misericordiæ, im-
plete gaudium meum vt idem sapiatis vnanimis & id
ipsum sentientes. Nihil agite per contentionem, neque
per inanem gloriam, sed per humilitatem superiores
sibi inuicem arbitantes, non quæ sua sunt singuli conside-
rantes, sed quæ aliorum. Christus cum in forma dei
esset, non rapinam arbitratus est equalem se esse deo,
sed semetipsum exinaniuit, & cæc. Humiliauit semet-
ipsum factus obediens vsque mortem, mortem autem
crucis. Propter quod, & c. In nomine Iesu omne genu
flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & c.
Deus operatur in vobis, velle & perficere pro bona vo-
luntate. Omnia facite sine murmuratōibus, vt fi-
tis sine querela simplices filij dei in medio natiōis pra-
uæ atq; peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in
mundo verbum vitæ continentēs. Omnes quæ sua sunt quæ-
runt, non quæ Iesu Christi.

¶ Cap. 3.

¶ Gaudete in domino semper. Existimo omnia detri-
mentum esse, propter eminentem scientiam domini no-
stri Iesu Christi, propter quod omnia arbitror vt ster-
cora, vt Christum lucrifaciam. Fratres ego non arbi-
tror me comprehendisse. Vnum autem, quæ quidem re-
tro sunt oblitus, ad ea vero quæ priora sunt extendens
meipsum ad destinatum persequor, ad brauium voca-
tionis supernæ. Multi ambulant quorum finis interi-
tus, quorum deus venter est, & gloria in confusione eo-
rum qui terrena sapiunt. Nostra conuersatio in cælis
est. Saluatorem expectamus dominum nostrum Ie-
sum Christum, qui reformabit corpus humilitatis no-
stræ, configuratum corpori claritatis suæ.

EPITQ. EX EPI. AD PHIL.

¶ Cap. 4. & vlt.

Fratres mei dilectissimi & desyrantissimi, gaudium meum & corona mea, sic state in domino. Ego te rogo germane compar, adiuua illos, &c. Gaudete in domino semper, iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni gratiarum actione & obsecratione, petitiones vestrae innotescant apud deum. Pax dei quae exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu. De cetero fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque amabilia, quaecumque iusta, &c. haec cogitate, & deus pacis erit vobiscum. Ego didici in quibus sum sufficiens esse. Scio humiliari, scio & abundare, ubique & in omnibus institutus sum & satiari & esurire. Omnia possum in eo quod confortat me, &c. Deus meus impleat omne desiderium vestrum secundum diuitias suas in Christo Iesu.

Epistola ad Colossenses habet Cap. III. In qua Apostolus Colossenses praeventos a falsis apostolis corrigit, eosque de fidei veritate admonet.

Cap. I.

Postulamus vt impleamini agnitione voluntatis dei in omni sapientia, & intellectu spiritali, vt ambuletis digne deo per omnia crescentes in scientia dei, &c. Nota hic. 4. ordines angelorum. Gratias agimus deo & patri, qui nos transtulit in regnum filii dilectionis suae, qui est imago dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturae, quia in ipso condita sunt vniversa in caelis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, &c. Exhibete vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram deo, &c.

¶ Cap. 2.

¶ Volo vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis.

D. DIONY. A RICK. CART.

Nam si corpore absens sum, tamen spiritu vobiscum sum
gaudens & videns ordinem vestrum. Videte ne quis vos
seducat per philosophiam & inanem fallaciam, &c.
In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
raliter, &c.

¶ Cap. 5.

¶ Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt que-
rite, vbi Christus est in dextera dei sedens. Quæ sursum
sunt sapite, non quæ super terrâ. Mortui enim estis,
& vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Mor-
tificate membra vestra quæ sunt super terram. Avari-
tia quæ est simulacrorum seruitus, &cæ. Nunc autem de-
ponite iram, indignationem, turpem sermonem de ore
vestro. Expoliate vos veterem hominem cum acti-
bus suis, & induite nouum qui renouatur in agnitio-
nem dei, secundum imaginem eius qui creauit eum.
Induite vos ergo sicut electi dei viscera misericordiæ,
benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiã, sup-
portantes inuicem & donantes vobismetipsis, si quis ad-
uersus aliquem habet querelam, sicut & Christus do-
nauit nobis.

Super omnia autem charitatem
habete, quod est vinculum perfectionis. Pax Christi
exultet semper in cordibus vestris, docentes & commo-
nentes vos inuicem in hymnis & psalmis, &c.

Omnes quodcumque facitis in verbo aut opere, omnia in
nomine domini nostri Iesu Christi agite, gratias agen-
tes deo patri per ipsum. Viri diligite uxores vestras,
& nolite amari esse ad illas. Quodcumque facitis, ex ani-
mo agite, &c.

Cap. 4. & vlt.

¶ Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum acti-
one. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. Ser-
mo vester in gratia semper, sale sit conditus, vt sciatis
quomodo vos oporteat vnicuique respondere. Stetis per-
fecti & pleni in omni voluntate dei. Vide ministerium
quod accepisti in domino, vt illud impleas. Gratia domi-
ni Iesu vobiscum Amen.

EPITO. EX EPI. AD THES. I.

Epistola. I. ad Theffalonicenses habet Capi. V. In qua Apostolus ipsos Theffalonicenses collaudat; quia verbo veritatis accepto, cum persecutionem paterentur a ciuibus suis, perstiterunt in fide; nec falsos apostolos receperunt

¶ Caput. I.

E Vangelium nostrum ad vos non fuit in sermone tñ, sed in virtute & in spiritu sancto, & in plenitudine multa. Conuersi estis seruire deo vero & viuo, & expectare filium eius de cælis.

¶ Cap. 2.

¶ Loquimur nō quasi hominibus placentes, sed deo q̄ probat corda nostra. Peruenit ira dei super Iudæos vsq̄ue in finem.

¶ Cap. 3.

¶ Nemo moueatur in tribulationibus, quia in hoc positi sumus. Nunc vti timus, si vos statis in domino. Ipse deus & pater noster & dominus Iesus Christus dirigat viam nostram, & abundare faciat charitatem nostram in inuicem & in omnes.

¶ Cap. 4.

¶ Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra, vt sciat vnusquisque vñm vas suū possidere in sanctificatione & honore. Ne quis circumuentat frārem suum. Itaq̄ qui hæc spernit, non hoīem spernit sed deum. Rogamus vos ifes vt abundetis magis, & operā detis vt quieti sitis. Honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desyderētis. Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini sicut & cæteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit, ira & deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo.

D. DIONY. A RICK. CART.
Ipse dominus in iussu & in voce archangeli, & in tuba
dei descendet de caelo, &c.

¶ Cap. 5. & ult.

¶ Dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus & sobrii simus induiti lorica[m] fidei & charitatis, & galeam spem salutis. Christus mortuus est pro nobis, ut siue vigilemus siue dormiamus, simul cum illo viuamus. Rogamus vos fratres ut noueritis eos qui laborant inter vos, & praesunt vobis in domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate. Propter opus illorum pacem habete cum illis. Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videre ne quis malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est sectamini in inuicem & in omnes. Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Spiritum nolite extinguere. Omnia probate, quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in aduentu domini nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis deus qui vocauit vos, qui etiam faciet.

Epistola II. ad Thess. habet Cap. III
In qua Apostolus eosdem instruit de
temporibus nouissimis: de aduentu,
persequutione & fallacia Antichristi
de ipsius exaltatione atque ruina.

¶ Caput. I.

In reuelatione domini nostri Iesu Christi de caelo cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam, his qui non nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio Iesu Christi, poenas dabunt in iudicio aeternas, a facie domini, & a gloria

D. DIONY. A RICK. CART
virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis, &
admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Digne-
tur vos vocatioue sua deus noster, & impleat omnem
voluntatem bonitatis suæ. &c.

Cap. 2.

Non cito moueamini a vestro sensu, neque terreamini
neque per spiritum, neque per sermonem. &c. Nisi ve-
nerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo pecca-
ti, filius perditionis, q̄ aduersatur & extollitur supra
omne quod dicitur deus aut quod colitur. [Nota hic
de Antichristo.] Reuelabit ille iniquus quē dominus Ie-
sus interficiet spiritu oris sui, cuius erit aduentus secun-
dum operationem Satanæ in omni virtute & signis et
prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquita-
tis. Dominus noster Iesus Christus & deus pater q̄ di-
lexit nos exhortetur corda vestra, & confirmet in om-
ni opere & sermone bono,

Cap. 3. et vlt.

Orate vt liberemur ab importunis & malis hominib⁹.
Non omnium est fides. Subtrahatis vos ab omni fra-
tre ambulante inordinate. Non inquieti fuimus, nec
gratis panem manducauimus, sed in labore & fatigati-
one nocte & die operantes, ne quem vestrum grauare-
mus. Si quis non vult operari, non manducet. Obse-
cramus vt cum silentio operantes, suum panem mādu-
cent. Si quis non obedierit verbo, per epistolam hunc
notate, & ne cōmisceamini cum illo, vt cōfundat. et c.

¶ Epistola ad Timotheum prima
habet Capita. VI. In qua Timothe-
um apostolus instruit de ordinatione
& officio episcopatus, Diaconatus,
atq; omnis Ecclesiasticæ disciplinæ.

Cap. I.

Inis præcepti est charitas de corde puro et
 conscientia bona, & fide non ficta, a qui-
 bus quidam aberrantes, conuersi sunt ad
 vaniloquium, volentes esse legisdoctores
 & cætera. Scimus quia bona est lex,
 si quis ea legitime vtatur. Iusto non est
 lex posita, sed iniustis & non subditis, &
 cætera. Gratas ago ei qui me confortauit in Christo
 Iesu. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia
 Christus Iesus uenit in hunc mūdū peccatores saluos
 facere quorum primus ego sum
 Regi autem sæculorum immortalī, inuisibili, soli deo
 honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.
 Hoc præceptum commendo tibi fili, ut milites bonam
 militiam, habens fidem & conscientiam bonam, quam
 quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt.

Cap. 2.

Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, oratio-
 nes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus ho-
 minibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt
 constituti, ut quietam & tranquillam uitam agamus
 in omni pietate. Deus omnes homines uult sal-
 uos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire.
 Unus est mediator dei & hominum, homo Christus Ie-
 sus. Volo uiros orare in omni loco leuantes pu-
 ras manus sine ira & disceptatione.
 Mulier in silentio discat cum omni humilitate, Docere
 autem mulieri non permitto neque dominari in uirum
 sed esse in silentio. Adam non est seductus, mulier autē
 seducta in præuicatione fuit.

Cap. 3.

Si quis episcopatum desyderat, bonum opus desyde-
 rat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse,
 sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem
 doctorem, non percussorem, pudicum, non litigiosum,

EPITO. EX EPI. AD TIMOI.

& cæte. non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.

Diacones similiter pudicos non bilingues. & cætera. habentes mysterium in conscientia pura, & sic ministrēt nullum crimen habentes.

Scias quomodo oporteat te in domo dei cōuersari, quæ est ecclesia dei viui, columna & firmamētum veritatis. Manifeste magnum pietatis est sacramentum, qd manifestatū est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatū est gentibus, creditum est mūdo, assumptum est in gloria.

Cap. 4.

In nouissimis temporibus discedēt quidam a fide attendentes spiritibus erroris, & cætera.

Omnis creatura dei bona est. & nihil reijciēdum quod cum gratiarum actione percipitur. Sāctificatur enī per verbum dei & orationem. Ineptas & aniles fabulas deuita.

Exerce autem te ipsum ad pietatem.

Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est:

Pietas autem ad omnia utilis est promissionem habens vitæ quæ nunc est & futuræ. Nemo adolescentiam tuā contemnat. Est exemplum fidelium in verbo in conuersatione in charitate. Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ in te est quæ data est tibi. Profectus tuus manifestus sit omnibus. Hæc meditare, in his esto. Hoc enim faciens te ipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.

Cap. 5.

Seniōrē ne increpaueris sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt mæses. & cæte. Viduas honora quæ veræ viduæ sunt. Nam quæ in delitijs ē, viuens mortua est.

D. DIONYSI A RICK. CART.

Si quis autē suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infidelis deterior. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur maxime qui laborant in verbo et doctrina. Aduerſus presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant. Sine præiudicio nihil factas in aliam partem declinando. Manus nemini cito imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. Modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

¶ Cap. 6, & ult.

Qui sub iugo sunt serui, dominos suos oī honore dignos arbitrentur. Superbus nihil sciens, languens circa quæstiones & pugnas yborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones. &c. Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. Nihil intulimus in hunc mundū, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus: Qui volunt diuites fieri, incidunt in ratiōnem & laqueum diaboli. Radix omnium malorum est cupiditas. Tu autem o homo dei hæc fuge. Sectare uero iusticiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem, Certa bonum certam n fidei. Serua mandatum sine macula irreprehensibile, usque ad aduentum domini nostri Iesu Christi, quē ostendet beatus, & solus potens, rex regum & dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem quem nullus hominum uidit, sed nec videre potest, cui honor & gloria & imperium in sempiternū amen.

Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in deo uiuo qui præstat omnia nobis abunde. &c. diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere. O Timothee deuita prophanas uocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ. & cætera.

EPITOLA. EX EPI. AD TIM.

¶ Epistola ad Timotheum. II. habet
capita. IIII. In qua hortatur ipsum
Timotheum ad coronam Martyrij,
informatque eum de omni regula ca-
tholicæ veritatis: Et quid futurum
sit nouissimis temporibus: & de sua
passione.

¶ Cap. I.

ADmoneo te vt resuscites gratiam dei quæ in te
est. Non enim dedit deus nobis spiritum timo-
ris, sed virtutis & dilectionis et sobrietatis. Ne-
li erubescere testimoniū dñi nostri Iesu Christi, neq;
me. Deus liberauit nos et vocauit nos vocatione sua
sancta, non secundum opera nostra, sed secundum pro-
positum suum & gratiam quæ data est nobis in Christo
Iesu ante tempora secularia, manifestata est aut nunc.
&c. Scio cui credidi et certus sum, quia potens est de-
positum meum seruare in illum diem. Formam habe
sanorum verborum in fide, in dilectione Iesu per spiri-
tum sanctum qui habitat in vobis. Tu ergo fili mi cõ-
fortare in gratia Iesu Christi, hæc commenda fidelibus
homnibus, qui idonei sunt alios docere. Labora sicut
bonus miles Christi Iesu. Nemo militans deo,
implicat se negocijs secularibus. Intellige quæ dico.
Dabit em̄ tibi dominus de omnibus intellectum. Fide-
lis sermo. Si commortui sumus et conuiuemus, Si su-
stinemus et conregnabimus &c. Noli verbis contem-
dere. Ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem au-
dientium. Solicite cura te ipsum probabilem exhibe-
re deo, operarium inconfusibilem, recte tractantē ver-
bum veritatis. Sermo vaniloquorum vt cancer serpit.
Firmum fundamentum dei stat habens signaculū hoc.
Cognouit dominus qui sunt eius. Et discedat ab integ-
tate omnis qui inuocat nomen domini. (Nota in tex

D. DIONYSI AARICHI CAR-
tu, quia loquitur de prædestinatis & reprobis). In mag-
na domo non solum sunt vasa aurea vel argentea, sed
& lignea & fictilia &c. Iuuenilia vero desideria fuge. Se-
ctare autem iusticiam, fidem, charitatem & pacem. Stul-
tas autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quæ
generant lites. Seruum domini non oportet litigare, sed
docibilem esse ad omnes patientem, cum modestia cor-
ripientem. Det deus illis penitentiam ad cognoscendam
veritatem, & respiciant a laqueis diaboli a quo capti-
tui detinentur ad ipsius voluntatem. ¶ Cap. 3.

Scito quod in nouissimis diebus instabunt tempora pe-
riculosa, & erunt homines amantes seipsum, cupidi, ela-
ti, sine affectione, sine pace, ac criminatores, &c. volup-
tatis amatores magis quam dei, habentes speciem qui-
dem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos
deuita. Quemadmodum Iamaes & Mambres resistunt
Moyse, ita & hi resistunt veritati. sed non proficiet &c.
Omnes qui pie volunt viuere in Christo persequutione
patientur. Tu vero permane in his quæ didicisti, & quæ
ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instrue-
re. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad do-
cendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum
in iusticia, ut perfectus sit homo ad omne opus bonum

¶ Cap. 2.

Prædica verbum, in sa oportune, importune, atque ob-
secra, increpa in omni patientia. Erit tempus cum san-
da doctrinam non sustinebunt, sed ad desideria sua coacer-
uabunt sibi magistros &c. Tu vero vigila, in omnibus
labora, ministerium tuum imple, sobrius esto. Bonum
certamen certauit, cursum consummaui, fidem seruaui. De
reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. &c.

Epistola ad Titum habet capita tria. In
qua Titum instruit apostolus de constitu-
tione presbyterorum & de conuersa-
tione spirituali, atque hæreticis vitan-
dis. Caput. I.

EPIT O .EX EPI. AD T I T.

Oportet episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem. Non superbum non iracundum, & c. quare. Sunt multi inobedientes & vaniloqui, quos oportet redargui, Omnia munda mundis. Coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia. Confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint abominati & reprobi.

¶ Cap. ii.

¶ Tu loquere quæ decet sanam doctrinam, senes ut sobrii sint, pudici, prudentes. & c. Iuvenes exhortare ut sobrii sint, & c. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum irreprehensibile, ut qui ex aduerso est nihil mali habeat loqui de nobis. Apparuit gratia dei saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & iuste & pie viuamus in hoc sæculo. Expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni dei. Loqui & exhortare & argue cum omni imperto. Nemo te contemnat.

¶ Cap. tert. & ult.

Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei. Non ex operibus iusticiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est. Discant nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint instructuosi.

Epistola ad Philemonem caput habet vnicum. Commendat in ea Apostolus Philemonem, de fide & charitate in sanctos: & rogat eum ut indulgeat Onesimo seruo suo, & ipsum benigne suscipiat.

¶ Capite vnico

Miram fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi, quod ad rem pertinet, propter charitatem magis obsecro. Tu autem illum (scilicet fratrem) id est, viscera mea suscipe. Sine cō filio tuo nihil volui facere. Si aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. Ita frater, ego te fruor in domino, refice viscera mea in Christo. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam & super id quod dico facies, &c.

¶ Epistola ad Hebræos continet Capita. XIII. Ostendit in ea Apostolus defectū & euacuationē legis Mosai- cæ, & perfectionem legis Euangeli- cæ. Ostendit item & quod Christus verus deus sit & homo, dei & homi- num mediator.

Caput. I.

Multipharie multisque modis olim deus lo- quens patribus in prophetis, nouissime die- bus istis loquutus est nobis in filio quem cō- stituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcu- la. [Nota in isto capitulo multa testimonia de diuini- tate Christi in litera.] Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portāsque omnia verbo virtutis suæ purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexterā maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quā- to differentius præ illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum, filius meus es tu, ego ho- die genui te. Nonne omnes sunt administratorij spūs in ministerium missi propter eos, qui hereditatem ca- piunt salutis.

Cap. 2.

Abundantius oportet nos obseruare ea quæ audiimus ne percessuamus. Quomodo enim effugerimus, si tantā

EPITO. EX EP'IS. AD HEBRE.

neglexerimus salutem, q̄ in nos confirmata est, contē-
stante deo signis & portentis & virtutibus, & spiritus
sancti distributionibus. Non angelis subiecit deus or-
bem terræ. Eum qui modico quam angeli minoratus
est, videmus Iesum, p̄pter passionem mortis, gloria, &
honore coronatum, vt gratia dei p̄ omnibus gustaret
mortem. Decebat eum propter quem omnia & p̄ quem
omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorē
salutis eorum per passiones consummari. Vñ debuit
per omnia fratribus similari vt misericors fieret &
fidelis pontifex ad deum. In quo enim passus ē ipse &
tentatus, potens est eis qui tentantur auxiliari,

¶ Cap. 3.

Fratres sancti vocationis cælestis participes consydera-
te apostolum & p̄ticipem confessionis vestræ Iesum.
Moyse quidem fidelis erat in tota domo dei tanquam
famulus; Christus v̄o tanquā filius in domo sua, q̄ dom⁹
sumus nos si fiduciā & gloriā sp̄ei vsq; ad finē firmam
retineam⁹. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Ho-
die si vocē ei⁹ audieritis nolite obdurare corda vestra
&c. Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor
malum incredulitatis discedēdi a deo viuo & vero. sed
adhortamini vosmetipsos per singulos dies, vt non
obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

¶ Cap. 4.

Non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei.
Festinemus ingredi in illam requiem. Viuus est enim
sermo dei et effcax, & penetrabilior omni gladio ancī-
piti, & pertingens vsq; ad diuisionē animæ ac spiritus.
Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.
Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius ad quem
nobis sermo. &c. Habentes pontificem magnum q̄ pe-
netrauit cælos Iesum filium dei, teneamus sp̄ei nostræ
confessionem. Non enim habemus pontificem qui non
possit compari infirmitatibus nostris. &c. Adeamus er-
go cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericor-
diam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio
oportuno.

¶ Cap. 5.

D. DIONYSI A RICKCART,
Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocat a deo,
tanquam Aaron, Sic & Christus non semetipsum clarifi-
cavit vt pontifex fieret &c. Et cum esset filius dei,
didicit ex his quæ passus est obedientiam &c. Cum
deberetis magistris esse propter tempus, rursus indige-
tis vt vos doceamini quæ sunt elementa exordij sermo-
nis dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solidoci-
bo. Omnis qui lactis est particeps, expertus est sermo-
nis iustitiæ. Paruulus enim est. Perfectorum autem
est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercita-
tos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

¶ Cap. 6.

Intermittens igitur inchoationis Christi sermonem ad
perfectionem feramur, vt non segnes efficiamini &c.
Abraham longanimiter ferens, adeptus est repromissi-
onem. Abundantius volens deus ostendere pollicitatio-
nis hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit
iuramentum, vt per duas res immobiles, quibus impossi-
bile est mentiri deum fortissimum solatium habeamus.
&c. Præcursor pro nobis introijt Iesus secundum or-
dinem Melchisedec factus sacerdos in æternum.

¶ Cap. 7.

[Nota hic de Melchisedec, & sacerdotio Christi, &c.
quære.] Melchisedec rex Salem, quod est rex pacis si-
ne patre sine matre, &c. assimilatus filio dei. &c.
Sine vlla contradictione quod minus est a maiore bene-
dicitur. Trāsflato sacerdotio, necesse est vt legis trāsflatio
fiat. Manifestum est quod ex Iuda ortus sit dominus
noster. Nihil ad perfectum adduxit lex. Introductio
vero melioris spei per quam approximamus ad deum.
Christus eo quod maneat in æternum, sempiternum ha-
bet sacerdotium. Vnde & saluare potest in perpetuum
accedens per semetipsum ad deum, semper viuens ad in-
terpellandum pro nobis. Talis dicebat
vt esset nobis pontifex, sanctus, innocens, impollutus
& excelsior cælis factus. & cætera.

¶ Cap. 8.

EPITO. EX EPI. AD HEBR. 8.

¶ Talem habemus pontificem qui consedit in dextris sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister & tabernaculi veri quod fixit deus & non homo. Responsum est Moyse. Vide omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. ¶ Nota in isto capitulo testimonium Hieremiæ de nouo testamento. ¶ Quoniã ipsi non permãserunt in testamẽto meo, ego neglexi eos dicit dominus. Quod antiquatur & senescit prope interitum est.

¶ Cap. 9.

Christus assistens pontifex futurorum bonorum &c. p. proprium sanguinem introtuit semel in sancta. &c. Si sanguis hircorum & vitulorum inquinatos sanctificat, quantomagis sanguis Christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum deo. Noui testamenti Iesus mediator est. & cætera. Vbi testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum viuit qui testatus est. Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem, & sine sanguinis effusione non fit remissio. Non in manufacta sancta Iesus introiit exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Quemadmodum hominibus statutum est semel mori, post hoc autem iudicium, sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Secundo autem sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.

¶ Cap. 10.

Vnam habens lex futurorum bonorum non ipsam imaginem rerum, & cætera, nunquam potest accedere perfectos facere. Impossibile est sanguine hircorum & taurorum auferri peccata. Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Christus vnã pro peccatis hostiam offerens sedet in sempiternum.

D. DIONY. A RICK CART.
mum in dextera dei, de cætero expectans donec ponan-
tur inimici eius scabellum pedum eius. Habentes fra-
tres fiduciam in introitu sanctos per sanguinẽ Christi
&c. accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, as-
persi corda a conscientia mala, teneamus spei nostræ
confessionem indeclinabilem. Fidelis est enim qui re-
promisit. Consideremus inuicem in prouocatione cha-
ritatis & bonorum operum non deserentes collectio-
nem nostram, sicut est consuetudinis quibusdã, sed con-
solantes &c. Terribilis quædã est expectatio iudicii, &
ignis æmulatio quæ consumptura est aduersarios.
Irritam quis faciens legem Moyse, sine vlla miseratio-
ne duobus vel tribus testibus moritur, quãtomagis pu-
tatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei concul-
cauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, &
spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Horrendum est
incidere in manus dei uiuentis. Vincitis compassi estis
& rapinam bonorum vestrorum, cum gaudio suscepis-
tis. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem dei
facientes reportetis promissionem. Iustus meus ex fi-
de viuit, quod si subtraxerit se non placebit animæ meæ.
Nos autem non sumus filii subtractionis in perditione,
sed fidei in acquisitionem animæ.

¶ Cap. ii.

Est autem fides, sperãdã substantia rerũ, argumẽtũ nõ ap-
parentium. In hac testimonium consequuntur sanes.
Fide intelligimus aperta esse sæcula verbo dei, vt ex in-
uisibilibus visibilia fierent. ¶ Nota in isto capitulo
de fide antiquorum sanctorum. ¶ Fide Enoch trãstus
est ne videret mortem. Sine fide impossibile est place-
re deo. Credere enim oportet accedentem ad deum quia
est, & inquirentibus se remunerator sit. Expectabat
Abraham fundamenta habentem ciuitatem, cuius arti-
fex & conditor deus. Iuxta fidẽ defuncti sunt omnes
isti non acceptis re promissionibus, sed a longe eas al-
picientes & salutantes, & confitentes quia peregrini et
hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, fig-
nificant se patriam inquirere. Magis elegit Moyses ab-

E P I T O . E X E P I S , A D H E B .

stigi cum populo dei, quam temporalis peccati habere
iocunditatem, maiores diuitias & stimans thesauro Ae
gyptiorum, impropertu Christi. Inuisibilem enim tan
quam videns sustinuit. Fide transferunt mare rubrum
tanquam per aridam tetram &c. Nota Samson ponit
in numero sanctorum. Quid dicam de Gedeon, Barach
Samson, Iepte, David, Samuel, & alijs prophetis qui p
fidem vicerunt regna, opati sunt iusticiam, adepti sunt
repromissiones in Christo iesu domino nostro &c. Lu
dibria & verbera expti. Egentes, angustiati, afflicti,
quibus dignus non erat mundus &c. In solitudinibus
errantes, in montibus & in speluncis, & in cauernis ter
ra

¶ Cap. 12

Ideoq; & nos tantam habentes impostam nobis nubē
testium, deponentes omne pondus & circumstans nos
peccatum, per patientiam curramus ad propositum ne
bis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consum
matorem Iesum &c. Recogitate eum qui talem consti
tuit a peccatoribus aduersus semetipsum contraditio
nem, vt non fatigemini animis vestris. Nondam em
vsque ad sanguinem restitistis &c. Fili mi noli negli
gere disciplinam domini &c. In disciplina perseuerate,
tanquam filijs vobis se offert deus. Quis enim filius,
quē non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis,
cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non
filij estis. Omnis disciplina in p̄senti quidem videtur
non esse gaudij sed mœroris, postea aut fructum paca
tissimi exercitatis per eam reddet iusticiæ. Pacem
sequuntur cum omnibus & sanctimoniam, sine qua ne
mo deum videbit, contemplantes ne qua radix amari
tudinis sursum germinans impediatur, & per illam inq̄
nentur multi. Accessistis ad montem Syon & ciuitatem
dei viuētis & Hierusalem cœlestem, & multorum mi
lium angelorum frequentiam, & ecclesiam primitiuo
rum qui conscripti sunt in cœlis, & iudicem omnium deū,
& spiritum iustorum perfectorum &c. Seruiamus deo
placentes, cum metu & reuerentia. Etenim deus noster
ignis consumens est. ¶ Cap. 13.

D. DION A RICK. CART.
Charitas fraternitati. s. maneat vobiscum, & hospitali-
tatem nolite obliuisci. Mementote vincitorum tāquam
simul vincti. Honorabile connubium, & thorus imma-
culatus. Mementote præpositorum vestrorum qui vo-
bis loquuti sunt verbum dei, quorum inuentes exitum
imitamini fidem. Iesus Christus heri & hodie, ipse & i
sacula. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Op-
timum est gratia stabilire cor, non escis. Iesus vt sancti-
ficaret populum extra portam passus est. Exeamus igit
ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non
enim habemus hic manentem ciuitatem sed futuram in-
quirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiā laudis deo
semper. Beneficentię & communionis nolite obliuisci.
Talibus enim hostijs placatur deus. Obedite præpositis
vestris & subiaceate eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rati-
onem pro animabus vestris redditurus: vt cū gaudio hoc
faciant & non gementes. Hoc enim expedit vobis. De-
us pacis q̄ eduxit de mortuis pastorem magnum domi-
num nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono
vt faciatis voluntatem eius faciens in vobis quod pla-
ceat coram se per Iesum Christum cui est gloria in secu-
la sæculorum. Rogo vos fratres, vt, sufferatis verbum
solati. Etenim per paucis scripsi vobis.

Liber actuum apostolorum continet
capita viginti octo. Declarat in eo
sanctus Lucas Christo in cœlum assū-
pto, visibilem spiritus sancti missionē,
gestaque apostolorū & præcipue Pau-
li, atq; infantiam nascentis ecclēsię de-
scribit

Caput primum

Cœpit IESVS facere, & docere vsque in di-
em, & cetera. qua assumptus est. Præbuit Iesus
seipsum viuum post passionem suam in multis

EPI TO. EX ACTI APOSTC.

argumētis per dies quadraginta apparens eis, & loquens
de regno dei. Dixit Iesus apostolis, nō est vestrū nosse
tēpora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate.
Vidētibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab o-
culis eorum. Duo viri (.i. angeli) dixerunt apostolis. Hic
Iesus qui assumptus est a vobis in cælū. Sic ueniet quēadmo-
dū vidistis eum euntē in cælum. Omnes erāt perseverā-
tes vnanimiter in oratione, cū mulieribus & Maria ma-
tre Iesu & fratribus eius. Suspensus Iudas crepuit medi-
us, & diffusa sunt omnia viscera eius. Fiat commemoratio
&c. (Hic Petrus apostolus coniungit ex duobus psal-
mis vnum testimonium), Cecidit fors super Mathiam.
(Nota expositionem de hac sorte.)

¶ Capite secundo

Cum complerentur dies pentecostes erāt omnes pariter
in eodē loco &c. Apparuerūt apostolis dispartitæ lin-
guæ tāquam ignis, seditque supra singulos eos. Et re-
pleti sunt omnes spiritu sancto. Cœperūt apostoli lo-
qui varijs linguis, put spiritus sanctus dabat eloqui illis.
Et audiebat vnusquisque lingua sua illos loquētes. Om-
nis quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit.
(Nota hic testimonium Iohel prophete de missione spi-
ritus sancti in Christi discipulos) Iesum Nazarenū vi-
rum iustū & approbatum a deo in vobis virtutibus &
prodigijs & signis quę fecit per illum deus in medio ve-
stri (o viri Israelitæ) hunc definito consilio & præscien-
tia dei traditum interemistis, quem deus suscitauit. &c.
(dixit Petrus ad illos. Nota in litera testimonium Da-
uid de Christi resurrectione). Christus neque derelictus
est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem, hunc
Iesum suscitauit deus &c. Dixit Petrus, Pœnitentiam agi-
te & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu
Christi in remissionem peccatorum. Separamini a gēte
ratione ista praua. Apposita sūt illa die animæ circi-
ter tria milia (id est tria milia Iudeorum die pētecostes
crediderunt.
Erant christiani perseverantes in doctrina apostolorū,
& cōmunicatiōe fractionis panis & orationibus (Iesus

D DIONY. A RICK CART.
erat in Hierusalē in principio ecclesiæ misso spiritu (san-
cto.) Multa prodigia & signa fiebant per aposto-
los in Hierusalem, & metus magnus erat in vniuersis.
Omnes qui credebant erant pariter, & erant eis omnia
communia, & sumebant cibum cum exultatione & sim-
plicitate cordis, & laudabant deum habentes gratiam
ad omnem plebem.

¶ Cap. 3.

Petrus dixit. Argentum & aurum non est mihi, quod
autem habeo tibi do. In nomine iesu Christi Nazare-
ni surge & ambula &c. Respondit Petrus. Viri Israe-
litæ, deus patrum nostrorum glorificauit filium suum
Iesum quem vos quidem tradidistis & negastis añ faci-
em Pilati &c. Sanctum & iustum negastis, & auctorẽ
vitæ interfecistis, quem deus suscitauit. Fratres scio
quod per ignorantiam fecistis sicut & principes vestri.
Pœnitentini ergo & conuertimini, vt deleantur pecca-
ta vestra. Deus qui prænuñciat per os omnium pro-
phetarum suorum pati Christum suum, impleuit sic.
Moyse dixit. Propheam suscitabit vobis de fratribus
vestris tanquam me. &c. L'istud de Christo exponit.
Omnes prophete a Samuel & deinceps annuñciauerũt
dies Christi &c. Primum deus suscitans filium suum,
misit eum vt conuertat se vnusquisq; a nequitia sua.

¶ Cap. 4.

Factus est numerus vtiorum credentium quinq; milia.
Iesus Christus est lapis qui reprobatus est ab ædificãtib;
qui factus est i caput æguli, & non est in aliq; alio salus.
Nec enim nomen aliud est sub celo datum hominibus,
in quo oporteat vos saluos fieri. Videntes principes
Iudeorum Petri & Ioannis constantiam, comperto qd
homines essent sine literis & idiotæ, mirabantur. Ma-
nifestum est & non possumus negare. Dixit Petrus.
Si iustum est in conspectu dei vos potius audire quã de-
um iudicate. Conuenerunt aduersus sanctum puerum
tuum domine Iesum quem vnixisti, Pontius Pilatus &
Herodes eum gentibus & populi s'Israel facere quæ ma-
nus tua & consilium tuum decreuerunt fieri. Et nunc

EPITO. YX ACT. APO.

domine respice & da seruis tuis cum omni fiducia loq
 verbum tuū. Et cū orassent discipuli, motus est locus in
 quo erant, & repleti sunt spiritu sancto, & loquebantur
 verbum dei cum fiducia. Multitudinis credentium erat
 cor vnum & anima vna. Nec quisquam eorū que possi
 debant aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia
 communia, nec quisquam egens erat inter eos. Virtu
 te magna reddebant apostoli testimonium resurrectio
 nis domini nostri Iesu Christi &c. Quotquot possesso
 res agrorum aut domorum erant, vendentes afferebāt
 precia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes
 apostolorū. Diui debatur autem singulis, prout cuique
 opuserat.

¶ Cap. 5.

Dixit Petrus. Anania cur tentauit satanas cor tuum,
 mentiri te spiritui sancto &c. Non es mentitus homi
 nibus sed deo. Audiens autē Ananias cecidit & expira
 uit &c. [Nota in litera etiam de femina.] Per manus
 apostolorum fiebant signa & prodigia magna in popu
 lo, & magnificabat eos populus. In plateis eiciebant
 infirmos, vt saltem veniente Petro, vmbra illius obum
 braret quenguam illorum, & liberarentur ab infirmita
 te sua &c. Posuerunt apostolos in custodia publica.

Angelus autem domini per noctem aperiens carcerem
 eduxit eos. Dixit Petrus. Obedire oportet deo magis
 quam hominibus. [Verba sancti Gamalielis.] Si est
 ex hominibus consilium aut opus hoc, dissoluetur. Si
 autem ex deo, non poteritis dissoluere illud, &c. Ga
 mahel Pharizeus legis doctor, honorabilis vniuersæ
 plebi, &cetera. Ibant apostoli gaudentes a conspectu
 concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu cō
 tumeliam pati,

¶ Cap. 6.

Non est æquū nos derelinq̄re ybum dei et ministrare
 mēsis. Considerate viros testimonij boni &c. Nos
 vero orationi et ministerio ybi instantes erimus &c.
 Multa turba sacerdotū obediebat Euangelio. Stepha
 nus plenus gr̄a & fortitudine, faciebat prodigia et signa
 magna in populo. Viderūt oēs faciem Stephani tanquā
 faciem angeli.

¶ Cap. 7.

D. DIGNY. A RICK. CART.
Deus gloriæ apparuit Abraham & dixit. Egredere de
terra tua et de cognatiōe tua, et veni in terram quam
mōstrauero tibi &c. Translati sunt Iacob & filij eius in
Sichē, & positi in sepulchro qd̄ emit Abraham a filijs
Emor. Enutritus est Moyses oī sapientia Aegyptiorum
& erat potens in v̄bis & opibus suis. Existimabat Mo-
yses intelligere fratres, qm̄ p̄ man⁹ ip̄ius de⁹ dāret salu-
tem illis &c. Viri, fratres estis. Vt quid nocetis alteru-
trum? Quis te cōstituit principem & iudicem sup̄ nos?
Deus misit moysen in Aegyptum ad Pharaonem, cū mā-
nū angeli qui apparuit ei in rubo. Non in manufactis
excelsus habitat. Dixit Stephanus ad Iudæos. Durā
ceruice & incircumcisi corde & auribus, vos semper re-
stitistis spiritui sancto, sicut & patres vestri. Quem p̄-
phetarum non sunt persecuti patres vestri, & occide-
runt eos qui annūciauerunt de aduentu iusti, cuius vos
nunc proditores & homicidæ fuistis, qui accepistis legē
in dispositione angelorum. Stephanus plenus spiritu
sancto intendens in cælum vidit gloriā dei, & Iesum
stantem a dextris dei & ait. Ecce video cælōs apertos
& filium hominis stantem a dextris virtutis dei &c.
Lapidabant Stephanum dicentem. Domine Iesu suscipe
spiritum meum. Positis autem genibus clamauit voce
magna dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum.
&c.

Cap. 8.

Facta est persecutio magna in Hierusalem, & dispersi
sunt omnes præter apostolos, & cætera. Saulus autem
deuastabat ecclesiam &c. Dicebant Samaritani de Simo-
ne mago: Hic est v̄tus dei q̄ vocat magna. Imponebāt
Petrus et Ioannes man⁹ sup̄ illos, & accipiebāt spiritum
sanctū. Obtulit Simon Petro & Iōāni pecuniā &c. Cui
dixit Petr⁹. Pecunia tua tecum sit in p̄ditionē, qm̄ do-
nū dei existimasti pecunia possideri. Cor tuum non est
rectū coram deo. In felle em̄ amaritudinis & obligatio-
ne pct̄i te video eē. Precamini vos p̄ me ad dñm. Tāq̄
ouis ad occisionē ductus est, &c. in Esaya. Putas ne in-
telligis q̄ legis? &c. Credo filiū dei eē Iesū Christū. Sp̄s
dñi rapuit Philippū, et amplius nō vidit eū Eunuchus

EPITOME EX ACT. APOS.

&c. [Iste Philippus non erat unus aplos, sed septem
diaconos.]

Cap. 9.

Saulus adhuc spirās minas & cædis in discipulos Chri
accessit ad principes sacerdotū &c. Circūfulsit eū lux de
cælo & audiuit vocē. Saule Saule qd me psequeris? (No
ta de cōuersione Pauli.) Ego sum Iesus Nazarenus quē
tu psequeris. Durū est tibi contra stimulum recalcitra
re. Dñe quid me vis facere? Ingredere ciuitatem & di
cēt tibi quid te oporteat facere. Erat Saulus tribus die
bus non vidēs & non manducauit neq; bibit. Vas ele
ctionis ē mihi iste. &c. [Nota de mirac. b. Petri.] Inue
nit Petrus Aeneā ab annis octo paralyticū & sanauit eū
Dixit Petrus Thabite desūctē. Thabita surge. At illa a
peruit oculos, & viso Petro refedit.

Cap. 10.

Cornelius cēturio vir religiosus, timēs deum & faciens
elemosynas & deprecans deum semp, vidit manifeste
in visu angelum dñi introeuntē ad se & dicentem sibi: O
Corneli, orationes tuę et elemosynę tuę ascenderunt
in memoriam in conspectu dei. [Nota hic de conuersi
one beatissimi Cornelij cēturionis, postea episcopi fa
cti.] Quod de^o purificauit, tunc commune dixeris. Cor
nelius pedēs ad pedes Petri adorauit. Petr^o aut leuauit
eū dicēs: Surge & ego homo sum. Petrus dixit: i^uitate
compi, quoniā non est psonę acceptor deus, sed in oī
gente q timet eum & opat iusticiā, acceptus ē illi. Iesum
a Nazareth ut x̄t deus spū sancto & virtute, q ptrāstie
bñfaciendo & sanādo oēs oppressos a diabolo.
Hunc deus suscitauit, & dedit eum manifestū fieri non
oī populo, sed testibus pordinatis a deo, nob̄ (scilicet a
postolis) qui manducauimus & bibimus cum illo postq̄
resurrexit a mortuis. Ip̄e est q constitut^o est a deo iudex
uiuōrum & mortuōrum. Huic oēs pphetę t estimonium
phibent remissionem accipere peccatorum per nomen
eius omnes q credunt in eū. Adhuc loquente Petro yba
hęc, cecidit spūs sanctus sup omnes qui audiebant ver
bum & loquebantur linguis.

Ego quis eram qui possem prohibere deum. Barnabas erat vir bonus, & plenus spiritu sancto & fide. Cognominati sunt primū Antiochiæ discipuli Christiani.

¶ Cap. 12.

Occidit Herodes fratrem Ioannis gladio, & cætera. Angelus domini astitit Petro in carcere, &c. Præcingere. Discessit angelus a Petro, et ait. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum, & cætera. Angelus eius est & cætera. Percussit angelus domini Herodem, eo quod non dedisset honorē deo, & consumptus a venibus expiravit.

¶ Cap. 13.

Erant in ecclesia Antiochiæ prophetae et doctores, in quibus Barnabas, et Symeon et Lucius &c. Manahen &c. et Saulus. Paulus repletus spiritu sancto dixit. Oplene omni dolo et omni fallacia filii diaboli et inimice omnis iusticiæ, non desinis subvertere vias dñi rectas. Et nunc manus domini super te, et eris cæcus &c. Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. Dedit deus Iudæis Saul filium Cis annis quadraginta &c. Inveni David filium Iesse, virū secundum cor meum &c. Dabo vobis sancta David fidelia. [alia translatio habet, misericordias David fideles.] Per Iesum remissio peccatorum annuntiatur, ab omnibus a quibus non potuistis in lege Moyse iustificari. Videte contemptores & admiramini & disperdimini. Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quoniam repulistis illud, et indignos vos iudicastis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. [Verba Pauli ad Iudæos] Crediderunt quotquot præordinati erant in vitam æternam. Disseminabatur verbum domini per universam regionem. Discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu sancto. ¶ Cap. 14.

Dixit Paulus claudo nato, surge. Et continuo exiit et ambulavit &c. Viri quid facitis? Et nos mortales sumus similes vobis homines. Lapidabant Iudæi Paulum, existimantes eum mortuum esse.

EPITO. EX ACTI. APO.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū dei.

¶ Cap. 15.

Qui nouit corda deus, testimonium perhibuit, fide purificans corda eorum: Nunc ergo quid tentatis deum? Per gratiam dñi nostri Iesu Christi credimus saluari. Respondit Iacobus dicens. Viri fratres audite me. Simon narrauit &c. Huic concordant verba prophetarum. Post hæc reuertar et reedificabo tabernaculum Dauid quod cecidit, vt regrant cæteri hominum dñm et c.

¶ Istud exponitur de militante ecclesia partim ex gentibus congregata. Notum a sæculo est domino opus suum. Scripserunt apostoli gentibus. Visum est spiritui sancto & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quā vt abstinere ab immolatis simulacrorum, et sanguine et suffocato, & fornicatione. Iudas, Barsabas et Sileas erant prophætæ. Facta est autem dissensio inter Paulum & Barnabam.

¶ Cap. 16.

Vetati sunt Paulus & sui a spiritu sancto loqui verbum dei in Asia, & non permisit eos spiritus Iesu. Istei homines serui dei excelsi, qui annunciant vobis viam salutis. Crede in dominum Iesum, & saluus eris tu.

¶ Cap. 17.

Christum oportuit pati et resurgere a mortuis. Nobiliores ex eis susceperunt verbum domini cum omnī aueritate quotidie scripturas scrutantes. Quidam Epicurei & Stoici philosophi differabant cum Paulo & dicebant. Quid vult seminuerbius hic dicere? Noverum dæmoniorum videtur annunciator esse. Volumus scire quæ est hæc noua quæ a te dicitur doctrina. Noua quædam infers auribus nostris. Athenienses ad nihil aliud vacabant, nisi aut discere aut audire aliquid noui. Quibus Paulus ait. Videns simulachra vestra inueni arā in qua scriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis. Deus qui fecit mundū & omnia quæ in ipso sunt, hic cæli et terræ cum sit dominus, nō in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo,

D: DIONY. A RICK. CAR.
cum ipse det omnibus vitam & inspirationem & omnia.
Non longe est deus ab unoquoque nostrum. In ipso enim
vivimus, & movemur, & sumus, sicut & quidam poetae
dixerunt, Ipsius enim & genus sumus. Genus ergo cum
simus dei. &c. Tota prioris ignorantia despiciens de-
us, nunc annunciat hominibus ut omnes ubique peniten-
tiam agant, eo quod statuit diem in quo iudicaturus est or-
bem in aetate in viro quem statuit, fide patres omnibus
Quidam adherentes Paulo credebant in quibus & Dio-
nysius Ariopagita & mulier nomine Damaris &c.

¶ Cap. 18.

Erat Paulus scariofactorum artis. Dixit Paulus Iudaeis.
Sanguis vester super caput vestrum. Mundus ego ex hoc.
&c. Iudaeus Apollo Alexandrinus genere, vir eloquens
potens in scripturis vehementer reuincebat publice lu-
dicos ostendens per scripturam esse Christum Iesum,
& multum contulit his qui crediderant. Cum imposuisset
Paulus illis manus, venit spiritus sanctus super eos, &
loquebantur linguis & prophetabant. Erant autem om-
nes viri fere duodecim. Cap. 19.

¶ Nota de miraculis Pauli. Virtutes non modicas fecit
deus per manus Pauli, ita ut super languidos deferrentur
a corpore eius sudaria, vel semicinctia, & recedebant ab eis
laeuores et spiritus nequam egrediebantur. ¶ Cap. 20.

Adolescens quidam Euticus cecidit de fenestra, et subla-
tus est mortuus. Et incubuit Paulus super eum et re-
uixit. Dixit Paulus discipulis. Vos scitis a prima die
qua ingressus sum, qualiter per omne tempus vobiscum
fuerim, seruiens domino cum omni humilitate & la-
chrymis multis et orationibus, quomodo nihil subtraxe-
rim vobis vtilium &c. Sed nihil horum vereor, nec facio
animam meam preciosiorem quam me, dummodo con-
sumam cursum meum &c. Attendite vobis et vniuerso
gregi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos re-
gere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. Com-
mendo vos deo, & verbo gratiae eius, qui potens est re-
dificare, & dare hereditatem in sanctis. Oportet me-
nasse verbi domini Iesu. Beatius est magis dare quam

EPITO. EXACT. APOST.

accipere. Procumbentes discipuli super collum Pauli osculabatur eum.

¶ Cap. 21.

Philippo vni de septem diaconibus erant quatuor filiae virgines prophetantes. Dixit Paulus. Quid facitis stentes & affligentes cor meum? Ego non solum alligari, sed etiam mori in Hierusalem paratus sum, propter nomen domini Iesu. Domini voluntas fiat. Vtique oportet conuenire multitudinem &c.

¶ Cap. 22.

Deus patrum nostrorum præordinauit te vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum.

¶ Cap. 23.

Tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti. Scriptum est. Principem populi tuum non maledices.

¶ Cap. 24.

Cum in multa pace agamus per te, & multa per tua prouidentiam corrigantur, semper & vbiq; suscepimus te o optime &c. cum omni gratiarum actione. Ne diutius protraham te, oro breuiter audi nos, p tua clementia. Dixit Paulus. Studeo sine offendiculo habere conscientiam ad deum & ad homines semper.

¶ Cap. 25.

Multas & graues causas obiecerunt Iudæi Paulo, quod non poterant probare, Paulo rationem reddente &c.

Non est consuetudo Romanis donari aliquem hominem priusq; is qui accusatur præsentibus habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina. Si ne causa videt mihi mittere vincum, et causam eius non significare &c.

Cap. 26.

Permittitur tibi loqui pro temetipso. Paulus extenta manu cepit pro se rationem reddere. Obsecro patienter me audias. Quid incredibile videtur apud vos, si deus mortuos suscitaret. Festus dixit, Insanis Paule, Multa litera ad insaniam te conuertunt. Et Paulus. Non insanio inquit optime Feste, sed verba veritatis & sobrietatis loquor.

¶ Cap. 27.

K 2

10. DIONY. A RICK. CART.
Ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo. Suadeo
vobis bono animo esse. Propter quod bono animo estote vi-
ri. Vipera inuasit manum Pauli quam ille in ignem ex-
cutiens nil mali passus est &c: Patrem Publij febris
& dysenteria vexatum Paulus sanauit, omnesque infir-
mos insulae (Militenae) curauit. Dixit Paulus Iudaeis.
Bene spiritus sanctus loquutus est per Esaiam ad patres
nostros &c. (Nota testimonium in textu de excaca-
tione Iudaeorum.)

¶ Canonica Iacobi Apostoli habet
Capita. V. Et suadet in ea Iacobus ad
patientiam, apud deum non esse per-
sonarum acceptionem, malaque linguae
vitio prouenientia aperit: bella &
controversias reprehendit, & ad vir-
tutes exhortatur.

Cap. I.

Omnne gaudium existimate fratres mei, cum in ten-
tatione varias incideritis, scientes quod probatio fi-
dei vestrae patientiam operatur. Patientia o-
mnis perfectum habet. Sitis perfecti & integri, in nullo
deficientes. Si quis vestrum indiget sapientia, postulet
a deo qui dat omnibus affluenter & non improperat, & da-
bitur ei. Postulet autem in fide nihil hesitans. Qui au-
tem haesitat similis est fluctui maris &c. Vir duplex a-
nimo inconstans est in omnibus vijs suis. Glorietur fra-
ter humilis in exaltatione sua, diues autem in humili-
tate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. Beatus vir
qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit
accipiet coronam vitae quam repromisit deus diligenti-
bus se. Nemo cum tentatur dicat, quoniam a deo ten-
tatur. Deus enim neminem tentat. Unusquisque ten-
tatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde
concupiscentia cum conceperit parit peccatum. Peccatum ve-

EPITO. EX EPI. IACOBI.

po cum consummatum fuerit, generat mortem. Nolite errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimū & omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum. Apud quē non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie genuit nos verbo veritatis &c. Sit omnis homo velox ad audiendū tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Ira enim viri iusticiam dei non operatur. Abiicientes omnem immundiciam in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Estote factores verbi, & non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Quia si quis &c. └ Nota hanc similitudinem optimam. └ Si quis putat se religiosum esse, non refrēnans linguam suam &c. huius vana est religio. &c.

¶ Cap. 2.

Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide &c. Si personas accipitis, peccatum operamini.

Quicumque toram legem impleuerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus &c. Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit, si quis fidem dicat se habere, opera autem non habeat?

Fides si non habet opera mortua est in semetipsa. Tu credis quoniam vnus est deus. Benefacis. Et daemones credunt & contremiscunt. Abraham pater noster, nōne ex opibus iustificatus est? └ Nota totū capitulum, imo totam epistolam, quia moralissima est, & doctrinalissima. └

¶ Cap. 3.

Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam grauius iudicium accipitis. In multis offendim⁹ omnes. Si quis in verbo non offendit, hic pfectus ē vir. Lingua nostra, ignis, vniuersitas iniquitatis lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totam corpus &c. └ Nota hic de lingua refrēnanda in textu. └

Lingua nullus hoīm domare potest, inquietum malum, plenum veneno mortifero. Non oportet fratres mei haec ita fieri. Quis sapiens & disciplinatus inter vos. Ostendat ex bona cōuersatione operationem suam in.

§ K

D. DIONY, A RICK, CART,
mansuetudine sapientiae. Si zelū amare habetis et contentiones, nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem. Non ē ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, & diabolica. Vbi zelus & contentio, ibi inconstantia et omne opus prauum. Quae de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suauis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis.

¶ Cap. 4.

Vñ bella & contentiones in vobis? Nonne exconcupiscētijs vsis? Non habetis quia non postulastis. Petitis et non accipitis, eo quod male petatis &c. Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei? Quicūque voluerit amicus huius mundi fieri, inimicus dei constituit. Subditi estote deo. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Purificate corda duplices animo. Risus vester in luctu conuertetur, & gaudium in mœrorem. Nolite detrahere alterutrum fratres mei, Qui enim detrahit fratrem aut iudicat fratrem suū, detrahit legem, & iudicat legem. Quae est vita vestra? Vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabit. Dicatis, Si dñs voluerit, & si vixerimus, faciemus hoc vel illud. Nunc exultastis in superbijs vsis. Scienti bonū facere & non facienti, peccatum est illi.

¶ Cap. 5. & vlt.

Agite nūc diuites, plorate ululantes in miserijs vestris quae aduentent vobis &c. ¶ Quare in textu Theaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Clamor eorum in aures dei sabaoth introiit. Patientes estote vsque ad aduentū dñi, et confirmate corda vstra, quoniam aduentus dñi appropinquabit. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite longanimitatis, laboris, & patientiae, prophetas qui loquuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferētiā Iob audistis, & finem dñi vidistis. An omnia nolite iurare neque per caelum &c. Sit autē sermo vester est, est, non, non, et c. Tristatur aliquis vestrum, oret æquo animo & psallat. Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesiae

EPITO EX EPI. IACOBI.

desiæ & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini &c. & oratio fidei saluabit infirmum & alleuabit eum dominus, & si in peccatis est dimittentur ei.
L. Nota de effectu extremæ vnctionis. ¶ Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem vt saluamini. Multum valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis &c. L. Nota de fiducia orandi. ¶ Qui conuertit fecerit peccatorē ab errore viæ suæ saluabit animam eius a morte, & operit multitudinem peccatorum.

¶ Canonica Petri Apostoli prima habet Capita. V. Agit in ea gratias Petrus deo, qui per passionē, sanguinem, & mortem filij, genus saluauit humanum. Et ad recte viuendum, diuersos statuum homines instruit.

¶ Cap. I.

Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam & hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem conseruatam in cælis. Iesum Christum cum non videritis diligitis, in quem nunc quoque non videntes creditis, videntes autem exultabitis læticia inenarrabili & glorificata reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum. Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecti, sperare in eam quæ vobis offertur gratiam non configurati prioribus ignorantia vestræ tenebris, sed secundum eum qui vocauit vos sanctū, & ipsi sancti in oī conuersatiōe sitis. Nō corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana

D. DIONYS. A RICK CART.
vestra cōuersatione, sed p̄cioso sanguine quasi agni im
maculati et incontaminati Christi &c. Animas vestras
castificate in obediētia charitatis; in fraternitatis amo
re, simplici ex corde diligite inuicem attentius.

Cap. 2.

Deponentes omnem maliciam & omnem dolum & si
mulationes & inuidias, & detractiones, sicut modo ge
niti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, vt
in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quam dul
cis est dominus. Ecce ponā in Syon &c. Vobis honor
credentibus. Vos genus electum, regale sacerdotium,
gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annunci
eris eius, q̄ de tenebris vos vocauit in admirabile lumē
suum. Charissimi obsecro vos tanquam adue
nas & peregrinos abstinere vos a carnalibus desiderijs
quæ militār aduersus animam, conuersationem vestrā
inter gentes habentēs bonam, vt in eo quod detrectant
de vobis tanquam malefactoribus, ex bonis operibus
vos cōsiderantes, glorificent deum in die visitationis.
Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter deum
&c. Omnes honorate, fraternitatem diligite &c. Sic
est voluntas dei vt beneficientes, obmutescere faciatis
imprudentium hominum ignorantiam. Serui subdi
ti estote in omni timore dom̄inis, non tantum bonis &
modestis, sed etiam discolis. Hæc est gratia, si propter
conscientiam dei sustinet quis tristitias patiens intulit.
Quæ est enim gratia si peccantes & colaphizati suffer
tis? Si autem beneficientes sustinetis, hæc est gratia apud
deum. In hoc enim vocati estis. Christus passus est
pro nob̄, vobis relinquēs exemplū vt sequamini vesti
gia eius &c. Eratis aliquando sicut oves errantes, sed
conuersi estis ad pastorem & episcopum animarum ve
strarum.

Cap. 3.

Oēs vnanimēs, compacientes, fraternitatis amatores
misericordes, modesti, humiles, nō reddētes malum p̄
malo, sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati

EPITOLAE EX EPI. PET. I.

estis. Nota in isto capitulo de decenti ornatu & habitu mulierum. Et quomodo viri feminis compari & cohabitare debent, in textu quaere. Dominum Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea qua in vobis est fide & spe. Quis est qui vobis noceat si boni amulatores fueritis? Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu; degluties mortem ut vitae aeternae efficeremur heredes &c.

Cap. 4.

Christo passo in carne, & vos eadem cogitatione armemini &c. Estote prudentes & vigilate in orationibus. Ante omnia mutua charitatem in vobis continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmuratione. Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei. Communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in reuelatione gloriae eius gaudeatis. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. Tempus est ut incipiat iudicium a domo dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum, qui non credunt euangelio? Et si iustus vix saluabitur, impius & peccator ubi apperebunt? Qui patiuntur secundum voluntatem dei, fidei creatori commendant animas suas.

Cap. 5.

Seniores obsecro, pascite quod in vobis est gregem dei, praesidentes non coacte sed spontanee secundum deum, non turpis lucri gratia, neque ut dominantes in cleris sed forma gregis facti ex animo, & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. Adolescentes subditi estote senioribus. Omnes in inuicem humilitatem insinuantes, quia dominus superbis resistit &c. Humiliamini sub potenti manu dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. Quam felicitudinem vestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

D. DION. A RICK. CAR.

Sobrii estote et vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite in fide. Deus omnis gratiæ quæ vocauit vos in æternam suam gloriam in Christo Iesu modicam passus ipse perficit et, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria & imperium in sæcula sæculorum Amen. Salutate inuicem in osculo sancto.

¶ Canonica Petri secunda continet Capita .III. Monet in ea Petrus credentes tenere fidei veritatem : notat & damnat hæreticorum falsitatem & secundum Christi aduentum describit.

¶ Cap. I.

Is qui cœqualem nobiscum sortiti sunt fili deum, gratia vobis et pax adimpleat in cognitione dei nostri, &c. ut efficiamini diuine consortes nature, fugientes eius quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem. Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Non indoctas fabulas sequuti, notam vobis facimus domini nostri Iesu Christi virtutem & præscientiam. Accepit enim a deo patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum huiusmodi a magnifica gloria : Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Non voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati, loquuti sunt dei homines.

¶ Cap. 2.

¶ Nota in isto capitulo de testimonio Noe et Loth, quod eis apostolus exhibet. ¶ Si deus angelos peccantibus non pepercit &c. Nouit deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in die iudicii cruciandos reseruare, quæ dominationem contemnunt, audaces, sibi placentes, pellic-

EPITO. EX EPI. PET. II.

centes animas instabiles. Hi sunt quibus caligo tenebrarum reseruat. Iniqui serui sunt corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & seruus est. Melius erat non cognoscere viam iusticiæ, quam post agnitionem retrorsum reuerti. Contigit enim eis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad vomitum, & sus loza in volutabro luti.

¶ Cap. 3. & vlt.

Veniēt in nouissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes et dicentes: Vbi est pmissio aut aduentus eius? Cæli erant prius & terra de aqua et p aquam consistēs dei verbo, per quæ ille tunc mundus aqua inūdatus perijt. Cæli vero quæ nunc sunt & terra, eodem verbo repositi sunt igni seruati in diem iudicij & perditionis impiorum hoim.

Vnus dies apud deum tanquam mille anni, & mille anni sicut vnus dies. Nō tardat dominus pmissum, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Adueniet autem dies domini vt fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa vero calore soluentur. Terra autem & quæ in ipa sunt opa exurentur. Cum ergo hæc omnia dissoluenda sunt, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus expectantes & properantes in aduentum diei domini nostri Iesu Christi, per quem cæli ardentis soluent, & elementa ignis ardore tabescent. Nouos cælōs & nouam terram & pmissa Christi expectamus in quibus iusticia habitat. Propter qd charissimi hæc expectantes satagite imaculati & inuolati ei inueniri in pace.

¶ Canonica Ioannis apostoli. I. habet Capita. V. Testificatur in ea Ioannes de verbo veritatis & vitæ, ad confessionē peccatorū hortatur: affirmās nos dñm Iesum aduocatū habere apud patre. Amorem mūdi dissuadet: & ad amorem dei & proximi hortatur.

Societas nostra fit cū patre & filio eius Iesu Christo. Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si ambulamus in luce sicut & deus in luce est, societatem habemus adinuicem. Si dixerimus quoniã peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis & iustus est vt remittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.

¶ Cap. 2.

Si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrẽ Iesum Christum iustum, & ipse est propitiario pro peccatis nostris &c. In hoc scimus quoniam cognouimus deũ si mādara eius seruamus. Qui dicit se nosse deum & mandata eius non seruat, mendax est. Qui seruat ybſi Christi, vere in eo charitas dei perfecta est. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui diligit fratrem suum, in lumine permanet, & scandalum in eo non est. Qui odit fratrem suũ in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat: quoniam tenebræ obœcauerunt oculos eius. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Et mundus trãfit & concupiscentia eius. Qui facit voluntatem dei manet in æternum. Filioli nouissima hora est. Et sicut audivistis quia antichristus venit, nunc antichristi multi sunt facti &c. Ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent vtiq; nobiscum. Vos vnctiõnem habetis a sancto & nostris omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus, sed q̄si scientibus. Hic ẽ antichristus qui negat patrem & filiũ. Qui negat filium, nec patrem habet. Non necesse habetis vt aliq; doceat vos, sed vnctio docet vos de oĩbus. Filioli manete in Christo, vt cum apparuerit habeamus fiduciam & non confundamur ab eo in aduentu eius.

Videte qualem charitatem dedit nobis deus pater, vt filij dei nominemur & simus. Propterea mundus nō nouit nos, quia non nouit deum. Charissimi nunc filij dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cū apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Omnis qui peccat non vidit deum, nec cognouit eum. Filioli nemo vos seducat &c. Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam diabolus ab initio peccat. In hoc apparuit filius dei vt dissoluat opa diaboli. Qui natus est ex deo non peccat, quoniam semen eius manet in eo. Hęc est annuntiatio quam audistis ab initio, vt diligatis alterutrum. Nolite mirari si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. In hoc cognouimus charitatem dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiā huius mundi, & viderit fratrem suū necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Charissimi si cor nostrū non reprehenderit nos, f. duciam habemus ad deum, & quicquid petierimus accipiemus &c.

¶ Cap. 4.

Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sunt. Maior est qui in nobis est, quam qui in mundo &c. Ipsi de mundo sunt et de mundo loquuntur, et mundus eos audit &c. Charissimi diligamus inuicem quoniam charitas ex deo est, & omnis qui diligit fratrem suum, ex deo natus est, & cognoscit deum. In hoc apparuit charitas dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit deus in mundum, vt viuam⁹ p. eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos. Charissimi si deus sic dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere et c. Si diligamus inuicem, deus manet in nobis. Pater mī

D. DIONYSI A RICK. CART.
fit filium suum saluatorem mundi, Deus charitas est, &
qui manet in charitate in deo manet, & deus in eo. Ti-
mor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mit-
titur timorem, quoniam timor poenam habet. Qui autem
timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diliga-
mus deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis di-
xerit diligo deum, & fratrem suum odit, mendax est.
Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum
quem non videt quomodo potest diligere?

¶ Cap. 5. & ult.

Hæc est charitas dei, ut mandata eius custodiamus. Et
mandata eius graui non sunt. Omne quod natum est
ex deo vincit mundum, & hæc est victoria quæ vincit mun-
dum, fides nostra. Venit per aquam & sanguinem Ie-
sus Christus. Spiritus testificatur, quoniam Christus
est veritas. Tres sunt qui testimonium dant in celo.
Pater, Verbum, et Spiritus. Et hi tres unum sunt. Qui non
credit in filium, mendacem facit deum, quoniam non
credit in testimonium quod testificatus est deus de filio
suo. Hæc est fiducia quam habemus ad deum, quia quod
cumque petierimus secundum voluntatem eius, nos au-
dit. Omnis qui natus est ex deo non peccat, sed gene-
ratio dei conseruat illum. Mundus totus in maligno
positus est. Scimus quoniam filius dei venit, & dedit
nobis sensum ut cognoscamus deum verum, & simus
in vero filio eius Iesu Christo. Hic est verus deus & vi-
ta æterna. Custodite vos a simulacris, &c.

¶ Canonica Ioannis secunda habet Ca-
put vnicum: Commendat in ea Electam
& filios eius: ad fraternam charitatem
hortatur: & monet hæreticos deuita-
re.

¶ Cap. vnicum.

Sit vobiscum gratia, misericordia, & pax a deo pa-
tre & a Iesu Christo filio patris in veritate & cha-
ritate.

EPITO. EX EPI. IOA. II.

Videte vosmetiplos ne perdatis quæ operati estis, sed
vt mercedem plenam accipiatis. Multi seductores ex
ierunt qui non credunt Iesum Christum venisse in car-
ne. Si quis hanc doctrinam non affert, nolite recipere
eum in domam, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit eï
aue, communicat operibus eius malignis.

¶ Canonica Ioannis tertia habet Ca-
put vnicum. Extollit in ea Gaium pi-
etaris causa, quam exercebat in pere-
grinos: atq; in ipsa pietate permaneat
exhortatur.

¶ Cap. vnicum

Harissime orationem facio prospere te in-
gredi & valere, sicut prospere agit anima
tua. Maiorem horum gratiam non ha-
beo, quam vt audiam filios meos in veri-
tate ambulare. Is qui amat primatum ge-
rere in fratribus non recipit nos, &c. Cha-
rissime noli imitari malum, sed quod bonum est semper.
Qui benefacit ex deo est. Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta amicos & minatum. &c.

¶ Canonica Iudæ Apostoli habet Ca-
put vnicum. Monet in ea Iudas A-
postolus omnes vt de sua salute solici-
ti sint: inducit altercationem Micha-
elis cum Sathana: detestatur quoque
hæreticorum vitam.

¶ Cap. vnicum.

Iesus populum saluans de terra Aegypti,
 secundo eos qui non crediderunt perdi-
 dit. Angelos qui non seruauerunt suum
 principatum, sed dereliquerunt suum do-
 micilium, in iudicium magni dei, vincu-
 lis æternis sub caligine reseruauit (scili-
 cet Iesus) ¶ Hic innuitur vnitas personalis dei & homi-
 nis in Christo ¶ Cum Michael archangelus cum diabo-
 lo disputans altercaretur de Moyssi corpore, non est au-
 sus iudicium inferre blasphemix, sed dixit. Imperat
 tibi dominus. Væ illis qui via Cain abierunt, & erro-
 re Balaam mercede effusi sunt, & contradictione Cho-
 re perierunt. Hi sunt in epulis suis conutuantes, sine ti-
 more, semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ a ven-
 tis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosas
 bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes
 suas confusiones, sydes a errantia, quibus procella tene-
 brarum conseruata est in æternum. Prophetauit autè
 de his septimus ab Adam Enoch dicens. Ecce venit do-
 minus in sanctis milibus suis, facere iudicium & argue-
 re omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum;
 & de omnibus duris quæ loquuti sunt contra dñm pec-
 catores impij. Hi sunt murmuratores querulosi, secun-
 dum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur sup-
 biam, mirantes personas quæstus causa. Hi sunt qui se-
 gregant semetipsos, animales, spiritum non habentes.
 Saperædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei
 in spiritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione dei
 seruate, expectantes misericordiam domini nostri Iesu
 Christi in vitam æternam. Misere mini alijs in timo-
 re, odientes eam quæ carnalis est maculatam tunicam.
 Et autem qui potens est vos conseruare sine peccato, &
 constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos,
 in aduentu Iesu Chri, soli deo per Iesum Christum dñm
 nostrum, gloria, magnificentia, imperium & potestas
 ante omnia sæcula, & nunc & in omnia sæcula sæculu-
 rum, Amen.

EPITO. EX APOCALY.

¶ Apocalypsis Ioannis Apostoli continet Capita .XXII. Et agitur in ea de reuelationibus Ioanni factis per angelum, in Pathmos insula: de tribulationibus quas Ecclesia Christi tūc patiebatur, & in futurum passura erit, et præsertim tempore Antichristi: Et de supplicijs damnatorū, ac præmijs electorū.

¶ Cap. I.

Gratia vobis & pax ab eo qui est & qui gerat & qui venturus est, & a Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum & princeps regum terrarum. Qui dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et fecit nos regnum & sacerdotes deo & patri suo. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Ego sum Alpha & Omega, principium & finis dicit dominus qui est & qui venturus est omnipotens. De ore eius gladius ex utraque parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lucet in virtute sua, & ait. Ego sum primus & nouissimus, & viuus & fui mortuus, & ecce sum viuens in secula seculorum, & habeo claues mortis & inferni.

Cap. 2.

Habeo aduersus te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vñ excideris, & penitentiam age, alioquin venio tibi cito, &c. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso dei mei.

¶ Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus & viuit. Esto fidelis vsq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Qui vicerit, non lædetur a morte secunda. Hæc dicit qui habet rumpicam ex utraque parte acutam

D. DIONY. A RICK. CART;
Vincenti dabo manna absconditum, & dabo ei calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum; quod nemo scit nisi qui accipit. Hæc dicit filius dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis: Ego sum scrutans renes & corda, & dabo unicuique secundum opera sua. Id quod habetis tenete donec veniam.

¶ Cap. 3.

Qui vicerit dabo illi stellam matutinam. Nomen habes quod viuis, sed mortuus es. Non enim inuenio opera tua plena coram deo meo. In mente habe qualiter acciperis & audieris, & poenitentiam age, & esto vigilans. Si non vigilaueris, ventam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te. Qui non inquinauerunt vestimenta sua, ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, vestietur vestimentis albis, & confitebor nomen eius coram patre meo. Hæc dicit sanctus & verus, qui habet cladem David, qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, & scribam super eum nomen dei mei, & nomen ciuitatis nouæ Hierusalem. Hæc dicit testis fidelis, & verus qui est principium creature dei. Scio opera tua quia neque frigidus es neque calidus. Utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo, quia dicis quod diues sum & nullius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper & cæcus & nudus. Suadeo tibi emere aurum ignitum & probatum, &c. (id est, charitatem orationibus.) Ego quos amo, arguo & castigo. Ecce sto ad ostium & pulso. Si quis aperuerit mihi ianuam, & audierit vocem meam, introibo ad illum & cenabo cum illo & ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici & sedi cum patre meo in throno eius.

¶ Cap. 4.

EPI TO. EX APOC.

Quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni, &c. [Nota hic concordiam sancti apostoli cum beato Ezechiele propheta de descriptione figuræ quatuor euangelistarum.] Requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus omnipotens qui est & qui erat, & qui venturus est. Dignus es domine deus noster accipere honorem & gloriam & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam creata sunt.

¶ Cap. 5.

Ecce vicit leo de tribu iuda, radix David, accipere librum & soluere septem signacula eius. Dignus es domine accipere librum & soluere signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo. Erat numerus angelorum milia milium dicentium. Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem & diuinitatem & sapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam & benedictionem. Benedictio, honor, gloria & potestas sedent in throno & agno in sæcula sæculorum.

¶ Cap. 6.

Animæ interfectorum clamabant voce magna. Usquequo domine sanctus & verus non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et dictum est illis ut quiescerent tempus adhuc modicum, donec compleatur numerus conseruorum eorum, & fratrum qui interficiendi sunt sicut & ipsi. Reges terræ, principes tribuni, diuites & fortes, absconderunt se in speluncis & petris montium, dicentes montibus & petris cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira agni.

¶ Cap. 7.

Salus deo nostro qui sedet super thronum & agno, &c. Benedictio & claritas, & sapientia & gratiarum actio, honor & virtus & fortitudo deo nostro, in sæcula sæculorum, Amen. Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna & lauerunt stolas suas in sanguine agni.

D. DIONY. A RICK CART.
Ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte:
Non esurient neque sitient amplius, &c. Absterget deus
omnem lachrymam ab oculis eorum, &c.

¶ Cap. 8.

Stetit angelus ante altare habens thuribulum aureum
& data sunt ei incensamulta, ut daret de orationibus san-
ctorum super altare aureum, quod est ante thronum dei.
Et ascendit fumus incensorum de orationibus sancto-
rum de manu angeli coram deo.

Cap. 9.

Ascendit fumus putei abyssi, sicut fumus fornacis mag-
næ. In diebus illis querent homines mortem & non in-
uenient eam, et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.

¶ Cap. 10.

Angelus leuauit manum ad cælum, & iurauit per uiuē-
tem in secula seculorum, quia tempus ultra non erit, sed con-
summabitur mysterium dei, sicut euangelizauit per ser-
uos suos prophetas.

Cap. 11.

Ciuitatem sanctam calcabunt mēsis quadraginta die-
bus (id est, tribus annis cum medio tempore antichri-
sti, scilicet ecclesiam Christi. Nota hic de antichristo
& sanctis Heliæ & Enoch. Quere totum in textu cum
expositione, quia concordat his quæ Daniel propheta
prædixit.) Dabo duobus testibus meis, & propheta
bunt diebus mille ducentis sexaginta amicti faccis:
Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra lucentia, in con-
spectu domini terræ stantes, &c. Cum finierint testi-
monium suum, bestia quæ ascendit de abyssu (id est, an-
tichristus) faciet aduersus illos bellum, & vincet eos &
occidet illos. Et iacebunt corpora eorum in platea ciuita-
tis ubi dominus eorum crucifixus est per tres dies et di-
midium, & non sinent ea poni in monumentis, &c.
Et post tres dies & dimidium, spiritus uitæ a deo intra-
uit eos, & steterunt supra pedes suos, & audierunt vo-
cem magnam de cælo dicentem. Ascendite huc. Et as-
cenderunt in cælum in nube, &c. [Istud exponitur de
interfectione Heliæ & Enoch, & resurrectione eorum.]

EPITO. EX APOCALY.

Gratias agimus tibi domine deus omnipotens qui es & qui eras qui accepisti virtutem tuam magnam & regnasti.

¶ Cap. 12.

Signum magnum apparuit in caelo. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim, &c. ¶ De militante ecclesia dicitur secundum literam, tamen de sancta Maria trassumit. ¶ Factum est praelium in caelo. Michael & angeli eius praeliabantur cum dracone, &c. Proiectus est draco ille magnus serpens antiquus qui seducit vntuersum orbem. Nunc facta est salus & virtus, & regnum dei nostri et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, &c. Descendit diabolus habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.

¶ Hoc tempore Antichristi erit. ¶

¶ Cap. 13.

Vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem et cornua decem (id est, antichristum.) Datum est ei (scilicet antichristo) os loquens magna et blasphemias, et data est illi potestas facere menses quadringenta duos. (quia tam diu regnabit antichristus.) Plaga mortis eius curata est, &c. (quia finget se a morte surgere.) Datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere eos (scilicet christianos.) ¶ Istud capitulum pulchre exponit Beda de Antichristo. Nota et quere. ¶ Adorauerunt eum (scilicet antichristum) omnes qui habitant terram quorum non sunt nomina scripta in libro vitae & agni qui occisus est ab origine mundi. Habebat cornua duo similia agni (scilicet antichristus) et fecit signa magna ut etiam ignem faceret de caelo descendere in conspectu hominum, et seducit habitantes in terra, propter signa quae data sunt illi facere, &c. & faciet omnes habere caracterem bestiae, &c.

¶ Cap. 14.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, hi sequuntur agnum quocumque ierit. &c. Timete dominum et date illi honorem, & adorate eum qui fecit caelum et terram, mare & fontes aquarum.

D. DIONYS. A. RICK. CAR.
rum & omnia quæ in eis sunt. Cruciabitur iniquus igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum & agni. Et fumus tormentorum eius ascendet in sæcula sæculorum, & requiem non habebit die ac nocte. Beati mortui qui in domino moriuntur. A modo iam dicit spiritus & requiescant a laboribus suis. Opera enim illorum sequuntur illos.

¶ Cap. 15.

Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens. Iustæ & veræ sunt viæ tuæ rex sanctorum. Quis non timebit te & magnificabit nomen tuum, quia solus pius es. Etiam domine deus omnipotens, iustæ & vera iudicia tua.

¶ Cap. 16.

Blasphemauerunt nomen dei, & non egerunt penitentiam ut darent illi gloriam, & commanducauerunt linguas suas pro dolore, & blasphemauerunt deum cæli pro doloribus & vulneribus suis, & non egerunt penitentiam ex operibus suis. ¶ Nota in isto capitulo de antichristo, de .10. cornibus, &c. in Beda. ¶

¶ Cap. 17.

Sunt spiritus dæmoniorum facientes signa.

¶ Cap. 18.

Agnus dominus dominorum est, & rex regum. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Exultate cæli, & sancti apostoli & prophetæ, quoniam iudicauit deus iudicium vestrum.

¶ Cap. 19.

Laus & virtus & gloria deo nostro, quia veræ & iustæ iudicia eius sunt. alleluia. Laudem dicite deo nostro omnes serui eius, & qui timetis eum pusilli & magni. Regnauit dominus deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus et demus gloriam ei. Quia venerunt nuptiæ agni, et uxor eius preparauit se. Byssinum, iustificationes sunt sanctorum. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Conseruus tuus sum & fratrum tuorum. Deum adora. Testimonium Iesu, est spiritus prophetiæ.

EPITOME EX APOC.

Habet in vestimento & in scemore suo scriptum, rex regum & dominus dominantium.

¶ Cap. 20.

Regnauerunt cum Christo mille annis, &c. (Quære expositionem huius passus.) Hæc est resurrectio prima. &c. Cum consummati fuerint mille anni, soluetur satanas de carcere suo, et exhibit et seducet gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ Gog et magog, et congregabit eos in prælium. &c. (Nota de antichristo in textu et glosa. De Gog & Magog concordat cum Ezechiele propheta.) Libri aperti sunt, & liber vitæ apertus est, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris. Qui non est inuentus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

¶ Cap. 21.

Vidi cælum nouum & terram nouam. Primum enim cælum & prima terra abiit, et mare iam non est. Ecce tabernaculum dei cum hominibus, et habitabit cum eis, et ipsi populus eius erunt, et ipse deus cum eis, erit eorum deus. Dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio omnia. Hæc verba fidelissima et vera sunt. Ego sum alpha et Omega, initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. Qui vicerit possidebit hæc. Et ero illi deus, et ipse erit mihi filius. Timidis autem et incredulis et execratis et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti et igni et sulphure quod est mors secunda. Templum non vidi in ea (scilicet ciuitate sancta Hierusalem quæ est vxor agni.) Dominus enim deus omnipotens templum illius est et agnus. [Nota in isto capitulo concordiam sancti Ioannis cum Ezechiele propheta in descriptione ciuitatis et templi.] Et ciuitas non eget sole neque luna. Nam claritas dei illuminabit eam, et lucerna eius est agnus. Non intrabit in illam aliquid coinquinatum, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.

D. DIONY. A R I C K. C A R.

¶ Cap. 22.

Serui dei seruent illi, et videbunt faciem eius, et nomen eius in frontibus ipsorum, et regnabunt in sæcula sæculorum. Beatus qui custodit verba prophetiæ libri huius. Qui in sordibus est sordescat adhuc, et qui nocet noceat adhuc. Et qui iustus est iustificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Ego sum alpha & Omega, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui lauant stolas suas, ut sint potestas eorum in ligno vitæ, &c. Ego Iesus misi angelum meum. Ego sum radix et gens David, stella splendida et matutina. Qui sitit veniat, et qui vult accipiat aquam vitæ gratis. Veni cito. Veni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

FINIS PRIMAE PARTIS
EPITOMES.